

Österåkers kommuns styrdokument

Datum för antagande: 2026-06-15 § 4:14

Diarienummer: KS 2026/0129

Antagen av: Kommunfullmäktige

Dokumentansvarig: Ekonomiavdelningen

Program för ekonomisk hållbarhet

Program för ekonomisk hållbarhet

Österåkers kommuns styrdokument

Datum för antagande:

Diarienummer: KS2026/0129

Antagen av:

Dokumentansvarig: Economiavdelningen

Projektorganisation

Beställare:

Kommunfullmäktige

Arbetsgrupp:

Ekonomiavdelningen
Avdelningen för kvalitet och hållbarhet

Referensgrupper:

Strategigrupp för kvalitet och ekonomi

Innehållsförteckning

Förord	4
Del 1. Inledning	5
Om programmet.....	6
Läsanvisning.....	8
Programmets koppling till övrig styrning.....	9
Programmets koppling till globala och nationella mål.....	11
 Del 2. Från ord till handling	12
Genomförande.....	13
Kommunikation.....	13
Uppföljning.....	13
Aktualitetsprövning och revidering.....	13
Ansvar och roller.....	14
 Del 3. Mål för ekonomisk hållbarhet	15
Två målområden.....	16
1. Långsiktigt god ekonomisk hushållning.....	17
2. Hållbar finansiering.....	19
 Del 4. Strategiska inriktningar	21
Om inriktningarna.....	22
A. Förebygga och motverka kriminell ekonomi och välfärdsbrottlighet.....	23
B. Aktivt stärka det lokala samhällets ekonomiska motståndskraft.....	24
C. Säkerställa hållbara inköp, resurseffektivitet och ansvarstagande leverantörsled.....	25
 Del 5. Långsiktig ekonomisk planering 2027-2036	26
Inledning.....	27
Utvecklingen sedan LEP 2023.....	28
Omvärldens påverkan på Österåker.....	29
Arbetsmarknadens utveckling.....	33
Utveckling av Österåker som plats.....	36
Befolkningsutveckling.....	38
Kommunal service och välfärdstjänster.....	46
Finansiering av verksamheten.....	50
Kommunkoncernen.....	52
Verksamheternas kostnader.....	55
Risker och osäkerhetsfaktorer.....	67
Sammanfattning och slutsats.....	69

Förord

Österåker står inför en tid av utmaningar – men också av stora möjligheter. En växande befolkning, förändrade demografiska behov och en mer osäker omvärld ställer höga krav på hur vi förvaltar våra gemensamma resurser. Samtidigt ger utvecklingen oss en unik möjlighet att forma ett ännu starkare, mer motståndskraftigt och hållbart Österåker.

Programmet för ekonomisk hållbarhet ger uttryck för denna ambition: att säkerställa en stabil och ansvarsfull ekonomi som kan möta dagens behov, men också skapa goda förutsättningar för kommande generationer. En långsiktigt hållbar ekonomi lägger grunden för det vi vill åstadkomma i Österåker. Den ger oss möjlighet att investera i skola, omsorg och infrastruktur, samtidigt som den ger trygghet i tider av förändring. God ekonomisk hushållning handlar inte enbart om att ha en budget i balans – utan om att använda skattemedlen ansvarsfullt, förebygga kostnader och bygga en robust ekonomi som står stark genom både konjunktursvängningar och oförutsedda händelser.

Vi tar också ett tydligt ansvar för att värna förtroendet för den offentliga ekonomin. Genom att motverka välfärdsbrottslighet, ställa krav på seriösa leverantörer och arbeta systematiskt med uppföljning säkerställer vi att varje skattekrona används på rätt sätt och ger största möjliga nytta.

Programmet ger en gemensam riktning för hela kommunkoncernen. Det vägleder beslut, prioriteringar och investeringar, och skapar en tydlig koppling mellan vision, mål och genomförande.

Vår utgångspunkt är tydlig: genom långsiktighet, ansvarstagande och mod att prioritera lägger vi grunden för ett Österåker som fortsätter att utvecklas hållbart – ekonomiskt, socialt och miljömässigt.

Tillsammans bygger vi en kommun med styrka att möta framtiden!

Del I. Inledning

Del I. Inledning

Om programmet

Österåkers program för ekonomisk hållbarhet är antaget av Kommunfullmäktige och utgör kommunens övergripande styrning och beslutsunderlag för det långsiktiga arbetet med ekonomiskt hållbar utveckling. Programmet är styrande för samtliga nämnder och helägda kommunala bolag.

Programmet anger finansiella mål, fastslår kommunens strategier avseende det övergripande arbetet med ekonomisk hållbarhet och ger underlag för framtida vägval och prioriteringar.

Kommunens långsiktiga ekonomiska planering (LEP) är en del av programmet för ekonomisk hållbarhet. LEP är ett underlag som visar på den framtida utvecklingen av befolkningen och de ekonomiska förutsättningarna 2027-2036 och ska ligga till grund för framtida beslut och prioriteringar för politiken och tjänsteorganisationen. LEP lägger bland annat grunden för kommunens treårsbudget och utgör en ram för kommunens verksamhetsplan.

Syfte

Programmet för ekonomisk hållbarhet syftar till att:

- Synliggöra och förtydliga hur den ekonomiska hållbarheten samspelar med den sociala och miljömässiga
- Utgöra den övergripande styrningen för ekonomisk hållbarhet i Österåkers kommun
- Fungera som ett vägledande underlag och skapa samsyn i kommunkoncernens arbete med ekonomiskt hållbar utveckling
- Möjliggöra en sammanhållen uppföljning av arbetet med ekonomisk hållbarhet
- Utgöra grunden för kommunens verksamhetsplan och budget samt beslutsfattande för politik och tjänsteorganisation

Framtagandeprocess

Program för ekonomisk hållbarhet är framtaget med avstamp i Agenda 2030, relevanta lagar och styrdokument, samt en omvärldsspaning avseende hur andra kommuner arbetar med ekonomisk hållbarhet. Utöver detta har tematiska workshops genomförts med sakkunniga medarbetare i tjänsteorganisationen. Delen som innehåller den långsiktiga ekonomiska planeringen baseras på kommunens nybyggnationsprognos och befolkningsprognos, samt verksamheternas långsiktiga bedömningar av volymer, nyttjandegrad och investeringsbehov.

Avgränsningar

Ekonomiska hållbarhetsmål avseende näringsliv, ekonomisk brottslighet, välfärdsbrottslighet samt upphandling och inköp omfattas inte av detta program, eftersom redan beslutade mål och arbetssätt regleras i annan politiskt fastställd styrning. Områdena lyfts dock som strategiska inriktningar i programmet för att tydliggöra deras centrala betydelse för kommunens samlade arbete med ekonomisk hållbarhet.

Vem berörs av programmet?

Alla kommunens nämnder, förvaltningar, verksamheter, chefer och medarbetare omfattas av programmets mål, styrning och långsiktiga ekonomiska planering. Även de kommunala bolag som ingår i kommunkoncernen omfattas i tillämpliga delar av programmet. Alla som lever och verkar i Österåkers kommun berörs indirekt av programmets målarbete, eftersom det sätter ramen för kommunens fortsatta utveckling.

Läsanvisning

Programmet för ekonomisk hållbarhet är uppdelat i fem huvuddelar som tillsammans ger en samlad bild av kommunens långsiktiga arbete för en hållbar ekonomi.

Del 1 – Inledning

Inledningen beskriver bakgrunden till det ekonomiska hållbarhetsprogrammet, programmets syfte samt hur det förhåller sig till kommunens övergripande styrning och andra strategiska dokument.

Del 2 – Från ord till handling

Den här delen redogör för hur programmet har tagits fram och hur det ska omsättas i praktiken. Här beskrivs ansvar och roller, hur arbetet ska genomföras och följas upp samt hur programmet integreras i den ordinarie styrningen, planeringen och uppföljningen.

Del 3 – Mål för ekonomisk hållbarhet

I del tre presenteras programmets målområden och tillhörande mål. Dessa anger den gemensamma inriktningen för kommunens arbete med långsiktigt god ekonomisk hushållning och hållbar finansiering.

Del 4 – Strategiska inriktningar för ekonomisk hållbarhet

Den här delen beskriver strategiska områden som är särskilt viktiga för att uppnå en hållbar ekonomi. Inriktningarna ska fungera som vägledning i beslut och arbetssätt och bidra till ett övergripande och sammanhållet hållbarhetstänk i kommunkoncernen.

Del 5 – Långsiktig ekonomisk planering

Den långsiktiga ekonomiska planeringen ger en samlad bild av kommunens ekonomiska förutsättningar under de kommande tio åren. Planeringen utgår från kända förutsättningar och redan fattade politiska beslut och visar hur befolkningsutveckling, förändrade behov av kommunal service och ekonomiska ramar hänger samman.

Delen inleds med en beskrivning av övergripande förutsättningar, såsom omvärldsutveckling, arbetsmarknad, samhällsplanering och befolkningsutveckling. Därefter analyseras hur förändrad demografi påverkar behovet av kommunal service och välfärdstjänster. De avslutande avsnitten behandlar kommunens ekonomi, inklusive intäkter, kostnader, investeringar, risker och osäkerhetsfaktorer, och mynnar ut i en sammanfattande bedömning av hur Österåkers kommun bör hantera sin ekonomi under den kommande tioårsperioden.

Programmets koppling till övrig styrning

Den röda tråden

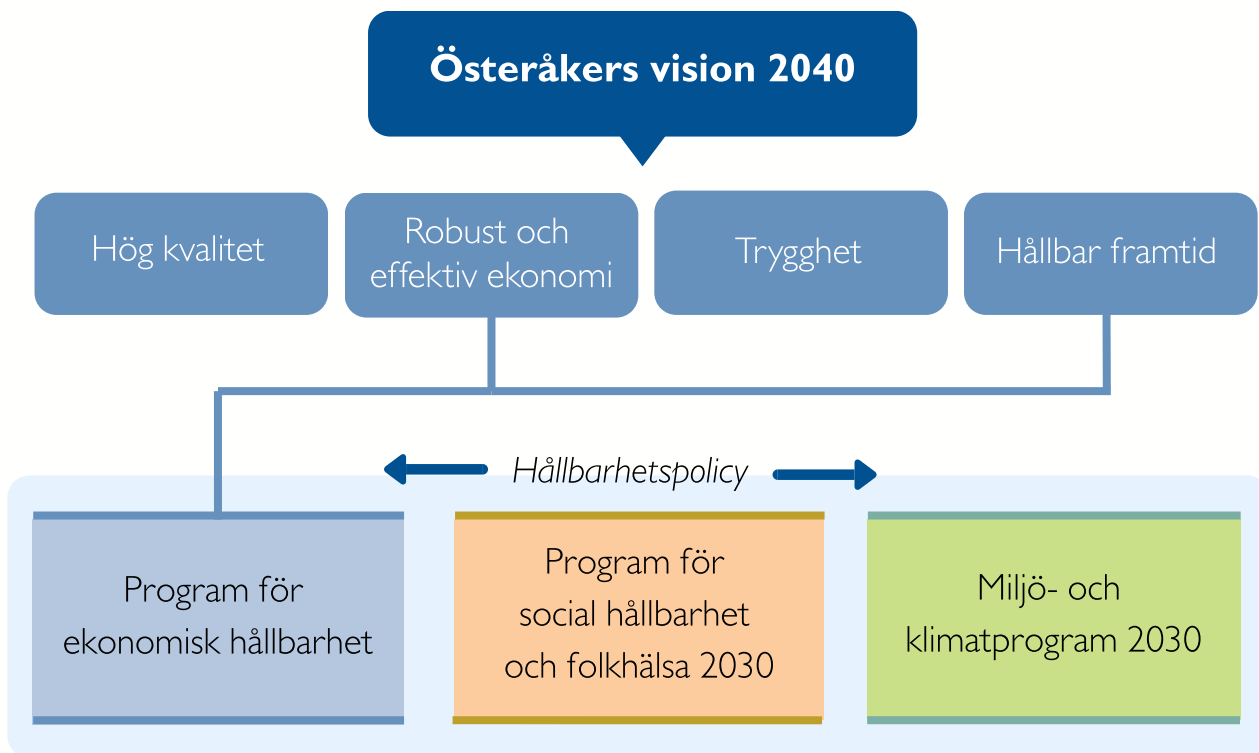
Nedan visas den strategiska styrningen för kommunkoncernens hållbarhetsarbete, med avstamp i Vision 2040. Visionen pekar ut det önskade framtida tillståndet för Österåkers kommun och ska genomsyra allt arbete i kommunen. Vidare tydliggörs visionen av fyra övergripande mål som pekar ut prioriterade områden, varav mål två (robust och effektiv ekonomi) och mål fyra (hållbar framtid) har direkt koppling till programmet för ekonomisk hållbarhet. En robust ekonomi och en god ekonomisk hushållning är en viktig förutsättning för att kunna förverkliga Österåkers vision.

Hållbarhetspolicyn för Österåkers kommun förtydligar kommunkoncernens förhållningssätt till hållbar utveckling och anger bland annat att varje beslut som fattas ska ta hänsyn till hållbarhetsaspekten.

Respektive hållbarhetsdimension (ekonomiska, sociala och miljömässiga) hanteras i program med mål som omfattar kommunorganisationen och de kommunala bolagen. Viktigt att poängtera är att ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet alltid samspelar. För att säkerställa ett långsiktigt hållbart samhälle krävs en balanserad utveckling där aspekter i samtliga dimensioner beaktas och tas hänsyn till.

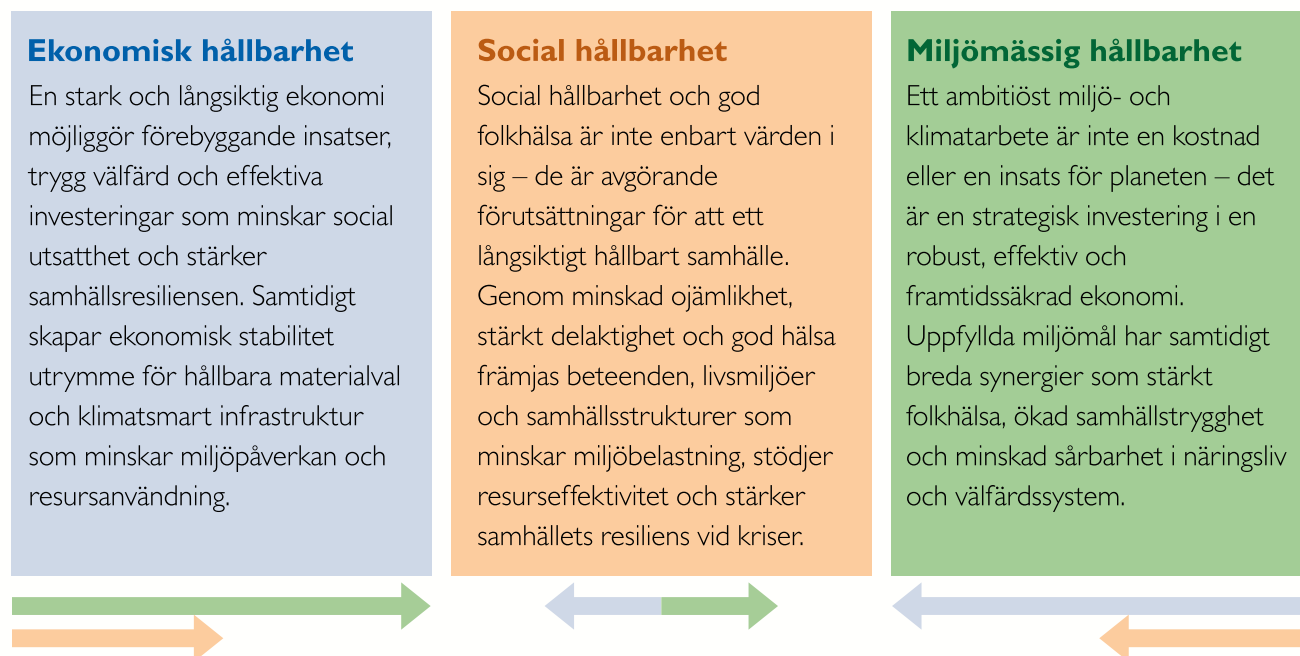
Övrig styrning av särskilt stor betydelse för den ekonomiska hållbarheten i kommunen är:

- Riktlinjer för god ekonomisk hushållning
- Verksamhetsplan och budget
- Styrmodell för Österåkers kommun
- Miljö- och klimatprogram 2030
- Program för social hållbarhet och folkhälsa 2030
- Kommunens översiktsplan
- Policy och riktlinjer för upphandling
- Näringslivsstrategi

Synergier mellan hållbarhetsmålen

De tre hållbarhetsdimensionerna är starkt sammanlänkade och kan stärka varandra. Ett ambitiöst miljö- och klimatarbete och insatser för att främja social hållbarhet och folkhälsa är en strategisk investering i en robust, effektiv och framtidssäkrad ekonomi och vice versa.

Nedan följer några goda exempel på samspelet och synergier mellan hållbarhetsmålen:

Hållbara
mobilitetssystem

En god ekonomi är en förutsättning för att kunna bygga ut hållbar infrastruktur. När fler reser hållbart minskar klimatutsläppen och kostsamt infrastrukturunderhåll, samtidigt som luftkvaliteten blir bättre. Om fler invånare går, cyklar och reser kollektivt gynnar det även folkhälsan, vilket i sin tur kan sänka samhällskostnader och öka produktiviteten.

Gröna och trygga
livsmiljöer

Trygga bostadsområden, kultur, natur och god service gör att fler vill bo och etablera sig i kommunen, vilket ger kommunen stabila intäkter. Grönområden och välmående natur bidrar både till god folkhälsa och till att minska klimatrelaterade risker, så som översvämningar och värmeböljor. Ett klimatanpassat samhälle minskar exponering mot framtida kostnader kopplade till klimatförändringar, lagstiftning och kompensationskrav.

Välmående och
inkluderade invånare

En frisk och inkluderande befolkning stärker arbetsförmågan, ökar sysselsättningen och gynnar samhällsekonomin. Social delaktighet skapar samtidigt förutsättningar för god psykisk hälsa och demokrati. Genom samverkan mellan kommun, civilsamhälle och näringsliv utvecklas resurseffektiva lösningar som stärker trygghet, minskar behovet av kostsamma insatser och bygger ett motståndskraftigt samhälle.

Programmets koppling till lagar och globala och nationella mål

Ekonomi i globala mål och Agenda 2030

Den globala handlingsplanen Agenda 2030 antogs av FN 2015 för att främja hållbar utveckling på en global nivå fram till 2030. Den omfattar 17 mål, som bland annat syftar till att lösa utmaningar rörande fattigdom, hälsa, jämställdhet, minskad ojämlikhet, klimat och fredliga samhällen. Målen i Agenda 2030 kan enbart nås genom samverkan mellan det offentliga och privata, med insatser på regional, nationell och global nivå. Sveriges kommuner har en viktig roll i att bryta ner de globala målen till lokala förhållanden på en hanterbar nivå.

Alla mål bidrar på olika sätt till ekonomisk hållbarhet – direkt eller indirekt – eftersom Agenda 2030 bygger på helhet och samverkan, men vissa mål har en särskilt tydlig koppling till den ekonomiska dimensionen:

- Mål 1 om att utrota fattigdom
- Mål 8 om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
- Mål 9 om hållbar industri och innovation
- Mål 10 om att minska ojämlikhet
- Mål 12 om hållbar konsumtion och produktion.

Samtidigt påverkar mål om hälsa, utbildning och jämställdhet arbetskraftens kompetens och produktivitet, vilket är avgörande för ekonomisk stabilitet. På samma sätt är miljö- och klimatmål grundläggande för långsiktig ekonomisk trygghet, eftersom en fungerande natur är en förutsättning för alla ekonomiska system. Med det sagt avser programmet för ekonomisk hållbarhet att främja uppfyllandet av mål med direkt ekonomisk bäring, samt understödja genomförandet av kommunens två andra hållbarhetsprogram, som omfattar de sociala och miljömässiga målen i Agenda 2030.

Lagkrav om god ekonomisk hushållning

Programmet har en tydlig anknytning till lagkravet om god ekonomisk hushållning, som återfinns i kommunallagen (2017:725), kapitel 11. Där anges att kommuner och regioner ska hantera ekonomin på ett långsiktigt hållbart sätt. Det handlar inte bara om att klara nästkommande budget, utan också om att säkerställa att ekonomin är stabil över tid. I begreppet god ekonomisk hushållning ingår den så kallade generationsprincipen, som innebär att varje generation ska bära sin egen kostnad och inte skjuta över kostnader på framtida generationer. Även lagen om kommunal bokföring och redovisning (2018:597) är viktig för kommunens arbete med god ekonomisk hushållning då den bland annat innehåller krav på uppföljning och utvärdering i årsredovisning och delårsrapport.

Del 2. Från ord till handling

Del 2. Från ord till handling

För att programmet för ekonomisk hållbarhet ska få genomslag krävs ett tydligt genomförande, en gemensam riktning och en strukturerad uppföljning. Här beskrivs hur arbetet organiseras, vilka roller som bär ansvar och hur arbetet samt utvecklingen följs upp över tid.

Genomförande

Åtgärderna som krävs för att uppfylla programmets mål ska beslutas i det ordinarie budgetarbetet och verksamhetsplaneringen, genom politiska uppdrag eller konkretisering av ägardirektiv.

Vidare genomförs programmet genom att nämnder, förvaltningar och bolag sätter egna mål, följer upp och rapporterar sina insatser. Chefer på olika nivåer ansvarar för att omsätta programmets inriktning i den dagliga verksamheten, leda och fördela arbetet samt säkerställa uppföljning och resultat. Medarbetarna bidrar genom att samverka, använda resurser ansvarsfullt och arbeta utifrån rätt kompetens.

Kommunikation

Programmet för ekonomisk hållbarhet kommuniceras genom flera kanaler och forum för att nå berörda målgrupper. Internt sprids information i huvudsak via intranät, möten och utbildningar för att säkerställa att programmets mål integreras i det ordinarie arbetet. Externt kommuniceras programmets målarbete via det digitala uppföljningsverktyget Målbarometern.

Uppföljning

Programmets mål och tillhörande indikatorer följs årligen upp genom Målbarometern, Österåkers digitala uppföljningsverktyg och i samband med delår- och årsbokslut. En mer djupgående uppföljning och analys av programmets måluppfyllelse genomförs i samband med aktualisering av programmet. Då kompletteras indikatorerna med analys och bedömning av måluppfyllelse för respektive målområde, med syftet att se om utvecklingen är i linje med målsättningarna.

Aktualitetsprövning och revidering

Programmet ska revideras vid behov och minst varje mandatperiod. Avdelningen för kvalitet och hållbarhet har tillsammans med ekonomiavdelningen ett ansvar att initiera och genomföra programmets aktualitetsprövning och revidering.

Ansvar och roller

Kommunfullmäktige (KF)

Fattar beslut om programmets antagande, verksamhetsplan och budget, ägardirektiv och andra principiella frågor som berör programmets område.

Kommunstyrelsen (KS)

Har det övergripande ansvaret för programmets genomförande och uppföljning. KS ser till att målindikatorernas utfall redovisas årligen, samt att regelbundet analysera och redovisa hur målarbetet går. Vid behov, eller minst vart fjärde år, ska KS uppdraga till tjänsteorganisationen att utvärdera och aktualisera programmet och den långsiktiga ekonomiska planeringen.

Nämnderna

Ansvarar för att genom verksamhetsplan och budget bidra till målen i programmet och utgå från de strategiska inriktningarna, utifrån sina respektive grunduppdrag och förutsättningar i Kommunfullmäktiges budget. Varje nämnd ska årligen sätta mål som bidrar till uppfyllande av de kommunala hållbarhetsmålen. Till hjälp finns ett framtaget metodstöd. Nämnderna ansvarar även för att analysera utfallet av sina mål och besluta om fortsatta åtgärder.

Förvaltningarna

Förvaltningar ska säkerställa att medarbetare har relevant kompetens inom arbetet med ekonomisk hållbar utveckling och kännedom om relevanta interna styrdokument och rutiner. Varje förvaltning ska arbeta för att bidra till måluppfyllnad utifrån sin rådighet och sitt ordinarie uppdrag. Förvaltningarna ansvarar även för att se till att åtgärder som genomförs rapporteras till uppföljningen av programmet, samt säkerställer att det vid behov finns representanter som deltar i analys av programmets målarbete.

Kommunledningen

Kommunledningen ska arbeta för programmets måluppfyllnad genom de löpande beslut som fattas.

Strategigrupp för kvalitet och ekonomi

Utgör styrgrupp för programmets implementering och ansvarar för att följa upp programmets genomförande. De ska säkerställa att arbetet bedrivs i linje med programmets ambitioner.

Kommunala bolag

Kommunala bolag har precis som nämnderna ansvar för att bidra till att uppfylla programmets mål, utifrån sina ägardirektiv och sitt grunduppdrag. Bolaget sätter mål som motsvarar programmets ambitioner och målnivåer. De har även ansvar för att rapportera in genomförda åtgärder och relevant data som krävs för att följa upp programmet. Likaså ska bolaget vid behov delta i analys av programmets måluppfyllnad när det följs upp.

Medarbetare

Alla anställda spelar en viktig roll för att uppfylla kommunala hållbarhetsmål. Medarbetare förväntas:

- Tillgodose sig kunskap och kännedom om hållbarhetsmålen och arbetet med dessa
- Använda offentliga medel på ett ansvarsfullt, effektivt och ändamålsenligt sätt
- Dela med sig av kunskap och erfarenheter
- Samverka med andra verksamheter för att genomföra tvärssektoriella projekt och initiativ

Avdelningar och enheter med särskilt ansvar

Avdelningen för kvalitet och hållbarhet har tillsammans med ekonomiavdelningen ett gemensamt ansvar för framtagande, aktualisering och uppföljning av programmet. Likaså stöttar avdelningarna genomförandet genom att tillgodose gemensamma metoder, rutiner och relevant stödmaterial som underlättar målarbetet.

Del 3. Mål för ekonomisk hållbarhet

Del 3. Mål för ekonomisk hållbarhet

Två målområden

Programmets mål skapar en gemensam riktning för ett ansvarsfullt resursutnyttjande, hållbara investeringar och en långsiktigt stabil ekonomisk utveckling för kommunkoncernen. Målen utgör på så sätt en grund för att värna kommunens ekonomiska handlingsutrymme, öka motståndskraften mot framtida risker och säkerställa att kommunens resurser gagnar både dagens och framtidens invånare.

Program för ekonomisk hållbarhet har två prioriterade målområden: långsiktigt god ekonomisk hushållning och hållbar finansiering.

1

**Långsiktigt god
ekonomisk hushållning**

2

Hållbar finansiering

I. Långsiktigt god ekonomisk hushållning

En hållbar ekonomi är grunden för en trygg och motståndskraftig kommun – både idag och för kommande generationer. Genom att skapa balans mellan intäkter, kostnader och investeringar säkerställs att resurserna räcker för att möta framtidens behov.

Beskrivning av målområdet

Kommunens ekonomi är en grundläggande förutsättning för att kunna erbjuda god service och långsiktig utveckling. En stark ekonomi är därför en central pelare i ett hållbart samhälle. I takt med att befolkningen växer och befolkningsstrukturen förändras, förändras även behovet av service såsom förskola, skola och äldreomsorg. För att möta dessa behov över tid med bibehållen kvalitet, krävs att kommunen redovisar stabila och positiva resultat över tid.

Positiva resultat är en förutsättning för god ekonomisk hushållning och för att uppfylla kommunallagens balanskrav. De bidrar också till en rättvis fördelning av kostnader mellan generationer, genom att dagens invånare i högre utsträckning finansierar den service och de investeringar som nyttjas idag. Därmed minskar risken för att framtida generationer belastas med ökade kostnader eller skattehöjningar.

Om resultatnivån över tid är tillräcklig för att finansiera hela eller större delen av kommunens investeringar och reinvesteringar, kan utrymmet för verksamhetens kostnader bibehållas. Det innebär att resurser fortsatt kan prioriteras till kommunens kärnverksamheter och att förmågan att tillhandahålla service kan upprätthållas på lång sikt.

En ekonomi i balans handlar därmed inte bara om att hantera dagens utmaningar, utan också om att skapa handlingsfrihet inför framtiden. Ett positivt resultat stärker kommunens finansiella ställning och gör det möjligt att hantera förändrade förutsättningar, såsom nya lagkrav, variationer i statliga bidrag eller oförutsedda händelser, utan att verksamheternas omfattning eller kvalitet behöver försämras.

En stark ekonomi ger därmed bättre förutsättningar att fatta långsiktiga beslut även i tider av osäkerhet. Genom att planera för överskott skapas buffertar som gör ekonomin mer motståndskraftig och minskar behovet av kortsiktiga besparingsåtgärder vid tillfälliga svängningar.

Ett konjunkturanpassat resultatmål, där större överskott byggs upp under perioder av stark ekonomisk utveckling och lägre överskott accepteras i svagare tider, bidrar till stabilitet över tid. Det ger kommunen flexibilitet och trygghet även under lågkonjunkturer, samtidigt som servicekapaciteten kan hållas stabil. Detta skapar en ekonomisk struktur som är både effektiv och ansvarsfull. Genom att använda resurser klokt, bygga en stark ekonomi och säkerställa att investeringar kan genomföras utan att äventyra framtiden, stärks kommunens motståndskraft. Det ger förutsättningar att hantera kriser och förändringar i omvärlden, samtidigt som kommunen fortsätter att utvecklas på ett hållbart sätt.

Mål för långsiktigt god ekonomisk hushållning

Målområdet innehåller fyra mål som ska verka för en långsiktigt god ekonomisk hushållning. Dessa mål utgör även kommunens finansiella mål.

1. Soliditeten ska öka över tid – för att långsiktigt stärka kommunens ekonomiska stabilitet

Kommunkoncernens soliditet, det vill säga hur stor andel av tillgångarna som finansieras med egna medel ska öka över tid. En högre soliditet innebär att kommunen står stadigare ekonomiskt, kan möta framtida åtaganden utan att öka skuldsättningen. För en rättvisande bild av kommunkoncernens ekonomiska ställning beräknas målet, inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt.

Indikator 1: *Kommunkoncernens soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt (procent)*

Indikator 2: *Kommunens soliditet, inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt, men exklusive effekter av regelförändringar kopplade till redovisningsprinciper (procent)*

Målnivå: *Trenden sett över tio år ska vara positiv*

2. Resultat ska vara positivt – för att säkra ekonomisk handlingsfrihet både på kort och lång sikt

Kommunens årliga resultat ska uppgå till minst 1 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag under ett enskilt år och i snitt minst 2 procent under hela mandatperioden. Ett tillräckligt överskott behövs för att hantera oförutsedda händelser, kunna investera i verksamhetens utveckling och undvika framtida skuldsättning.

Indikator: *Resultat som andel av skatter och bidrag (procent)*

Målnivå: *Minst 1 procent för respektive budgetår, samt minst 2 procent i genomsnitt för hela mandatperioden*

3. Investeringar ska finansieras med egna medel – för att hålla kommunens finansiella handlingsutrymme intakt över tid

De anslagsfinansierade investeringarna som görs under mandatperioden ska vara självfinansierade. Det minskar behovet av lån, stärker ekonomisk självständighet och minskar risken att framtida invånare belastas med höga räntekostnader som riskerar att tränga ut andra insatser.

Indikator: *Självfinansieringsgrad för anslagsfinansierade investeringar (procent)*

Målnivå: *100 procent sett över mandatperioden*

4. Kostnadsutvecklingen per invånare ska vara hållbar – för bibehållen god kvalitet över tid

Kommunens nettokostnader per invånare ska inte öka med mer än i genomsnitt 3,3 procent per år under en mandatperiod. En måttlig och kontrollerad kostnadsutveckling säkerställer att kommunen kan erbjuda god service över tid.

Indikator: *Årlig nettokostnadsutveckling per invånare (procent)*

Målnivå: *Nettokostnadsutvecklingen ska i genomsnitt inte överstiga 3,3 procent per år under mandatperioden*

2. Hållbar finansiering

Hållbar finansiering är viktig eftersom den säkerställer att kommunens resurser används på ett sätt som inte bara är ekonomiskt ansvarsfullt, utan också bidrar till social och miljömässig hållbarhet. Hållbar finansiering kan också minska risker på sikt och stärka långsiktig stabilitet.

Beskrivning av målområdet

Kommunen har flera antagna styrdokument som anger hur Österåker ska utvecklas på ett socialt och miljömässigt hållbart sätt, såsom Miljö- och klimatprogram 2030, Program för social hållbarhet och folkhälsa samt Översiktsplanen. Det innebär att investeringar i nyexploatering, renovering av befintliga lokaler och utveckling av infrastruktur ska bidra till långsiktigt hållbara livsmiljöer.

Investeringar som främjar miljömässig och social hållbarhet kan i vissa fall innebära högre initiala kostnader, men är ofta ekonomiskt fördelaktiga över tid. Ett exempel är byggnation av energieffektiva lokaler, som både minskar klimatpåverkan och sänker framtida energikostnader, samtidigt som de bidrar till minskad sårbarhet mot energiprisförändringar. För att fatta välgrundade investeringsbeslut behöver kommunen därför anlägga ett livscykelperspektiv, där kostnader och nyttor vägs samman över anläggningens hela livslängd.

Även finansieringen av investeringar är en viktig del av det hållbara arbetet. Kommunen har i dagsläget inga egna lån, men de kommunala bolagen har lånefinansiering och kommande investeringsbehov. Särskilt inom vatten- och avloppsinfrastruktur förväntas ytterligare upplåning krävas framöver. Genom att exempelvis använda så kallade gröna lån och lån för social hållbarhet kan kommunen bidra till omställningen samtidigt som finansieringen i många fall kan ske till mer fördelaktiga villkor. Detta stärker såväl den ekonomiska, som den sociala och miljömässiga hållbarheten.

Kommunens kapitalplaceringar utgör ett annat viktigt verktyg för att bidra till hållbar utveckling. Genom att exempelvis placera kapital i verksamheter och projekt som främjar miljömässiga och sociala mål säkerställs att kommunens tillgångar bidrar till positiva effekter i omvärlden.

Det handlar både om att aktivt välja hållbara investeringar och att avstå från placeringar som kan kopplas till exempelvis hög klimatpåverkan eller bristande socialt ansvarstagande. Kommunen placerar idag sitt kapital i fonder i enlighet med högt ställda hållbarhetskrav.

Kommunens materiella tillgångar, såsom fastigheter och anläggningar, utgör en betydande del av kommunkoncernens ekonomi. Genom ett systematiskt arbete med förvaltning, underhåll och långsiktig planering kan tillgångarnas funktion och värde säkerställas över tid. Ett strukturerat underhåll minskar behovet av kostsamma akuta åtgärder, ökar resiliensen i verksamheten och bidrar samtidigt till både ekonomisk och miljömässig hållbarhet, exempelvis genom att förlänga livslängden på befintliga resurser.

Sammanfattningsvis innebär detta att kommunen, genom att integrera hållbarhet i såväl investeringar som finansiering och förvaltning av tillgångar, skapar förutsättningar för en långsiktig hållbar utveckling – ekonomiskt, miljömässigt och socialt.

Mål för hållbar finansiering

Målområdet innehåller tre uppsatta mål som ska verka för hållbar finansiering.

1. Kommunens placerade kapital ska placeras enligt hållbara kriterier

Kommunens kapitalförvaltning ska bidra till ekonomisk stabilitet samtidigt som placeringarna styr mot socialt, miljömässigt och etiskt hållbara alternativ. Genom att följa tydligt fastställda hållbarhetskriterier kan kommunen säkerställa att kapitalet inte investeras i verksamheter som medför stora klimat- eller samhällsrisker, utan istället främjar företag och projekt med positiva effekter. Målnivån på 95 procent tillåter viss flexibilitet för likviditet, marknadshänsyn och tillgångar som ännu inte är fullt hållbarhetsklassificerade, vilket bidrar till god riskhantering och långsiktig ekonomisk stabilitet.

Indikator: *Andel av kommunens totala placerade kapital som uppfyller fastställda hållbarhetskriterier enligt kommunens policy för placeringar (procent)*

Målnivå: 95 procent

2. Kommunkoncernens finansiering ska vara hållbar

Kommunenkoncernens långfristiga finansiering ska i så stor utsträckning som möjligt ske genom hållbara finansiella instrument, såsom gröna eller sociala obligationer. Dessa instrument säkerställer att kapital används till projekt som stödjer miljömässiga och sociala mål, samtidigt som de ofta minskar finansiella risker genom tydlig uppföljning och större transparens gentemot finansiella aktörer.

Indikator: *Andel av kommunkoncernens upplåning som sker genom hållbara instrument (procent)*

Målnivå: Ökande trend sett över en tioårsperiod i procent

3. Kommunkoncernen ska värna och vårda befintliga materiella tillgångar för att öka livslängd och minimera framtida kostnader

Kommunkoncernens byggnader, anläggningar och tekniska system utgör stora ekonomiska och funktionella värden. Genom systematiskt och långsiktigt underhåll kan livslängden förlängas, klimatpåverkan minskas och risken för dyra akuta åtgärder reduceras. Uppdaterade fleråriga underhållsplaner säkerställer att resurser används effektivt, att investeringar kan planeras i tid och att kommunens materiella tillgångar håller funktionell nivå.

Indikator: *Andel byggnader, anläggningar eller tekniska system som har en uppdaterad flerårig underhållsplan (procent)*

Målnivå: 100 procent

Del 4. Strategiska inriktningar

Del 4. Strategiska inriktningar

De strategiska inriktningarna ger en gemensam riktning för hela kommunkoncernen och tydliggör hur Österåker tillsammans skapar goda förutsättningar för att främja en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling och fattar väl grundade beslut.

Om inriktningarna

De strategiska inriktningarna är ett praktiskt stöd för alla medarbetare och chefer i det dagliga arbetet.

Inriktningarna kan tillämpas i flera olika sammanhang:

Som stöd i vardagliga beslut

Inriktningarna ger vägledning inför stora och små beslut, till exempel vid val av arbetssätt, prioritering av insatser, utformning av kontrollmoment eller uppföljning av avtal.

Som ramverk i ekonomiska processer

I budgetarbete, planering, uppföljning och riskhantering används inriktningarna för att stödja en ansvarsfull hantering av resurser.

Som kompass i gråzoner

Regler beskriver vad man får göra – inriktningarna förtydligar vad man bör göra. De fungerar som en kompass när flera intressen behöver vägas mot varandra.

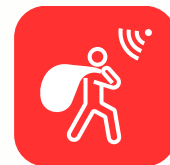

Som grund i samverkan inom och utanför kommunen

Eftersom inriktningarna gäller för hela kommunkoncernen skapar de ett gemensamt språk och en gemensam riktning – oavsett verksamhet. De ska också användas i dialog med andra aktörer.

A. Förebygga och motverka kriminell ekonomi och välfärdsbrottlighet

En robust kommunal ekonomi förutsätter att skattemedel används korrekt och inte läcker ut till kriminell verksamhet eller oseriösa aktörer.

Beskrivning av inriktningen

Genom att systematiskt förebygga och motverka kriminell ekonomi och välfärdsbrottlighet säkerställs att den kommunala ekonomin förblir hållbar över tid och att förtroendet för kommunen upprätthålls. Att motverka kriminell ekonomi innebär både att bygga kunskap i verksamheterna och att utveckla strukturer som tidigt upptäcker risker.

När kommunen stärker sina kontroller och agerar enhetligt mot oegentligheter skapas ett robust skydd mot ekonomiska förluster och otillåten påverkan. Inriktningen syftar till att minska sårbarhet, skapa stabilitet och säkerställa att resurserna riktas till kärnverksamhet.

Förhållningssätt

Kommunkoncernen ska arbeta strukturerat och kommungemensamt mot välfärdsbrottlighet genom att:

- Systematiskt förebygga, upptäcka och hantera ekonomisk brottslighet och otillåten påverkan.
- Förvaltningar genomför risk- och väsentlighetsanalyser kopplade till välfärdsbrott samt tar fram relevanta handlingsplaner med avstamp i analyserna.
- Säkerställa att det i verksamheten finns relevant kunskap om risker för kriminell ekonomi och förmåga att identifiera tecken på välfärdsbrott.
- Motverka oseriösa aktörer genom riskbaserade kontroller, uppföljning och tydliga krav i avtal och samarbeten.
- Använda den intern kontrollen och oberoende revisioner som verktyg för att förebygga fel och missbruk på ett systematiskt sätt, samt följa upp inom ramen för förvaltningarnas internkontrollplaner.
- Ha nolltolerans mot otillåten påverkan, hot, mutor och korruption – med tydliga riktlinjer som stöd.
- Samverka med myndigheter, näringsliv och civilsamhälle för att effektivt motverka kriminalitet och skydda välfärdens resurser.

B. Aktivt stärka det lokala samhällets ekonomiska motståndskraft

En ekonomiskt hållbar kommun bygger på ett starkt, konkurrenskraftigt och seriöst näringsliv, sociala investeringar samt goda förutsättningar för invånarnas egen försörjning.

Beskrivning av inriktningen

Företagens förmåga att etablera sig, växa och skapa arbetstillfällen är avgörande för både den lokala utvecklingen och kommunens långsiktiga ekonomiska stabilitet. Genom tidiga och förebyggande insatser, tillsammans med ett växande näringsliv, skapas både ökad sysselsättning, stärkt kompetensförsörjning och långsiktig ekonomisk motståndskraft för kommunen.

Kommunens arbete ska präglas av god näringslivsservice, konkurrensneutralitet och tydlig rollfördelning, där kommunen är en möjliggörare för företagens utveckling utan att påverka privata affärsbeslut. Genom samverkan med andra aktörer kan kommunen förebygga utsatthet och minska framtida välfärdskostnader.

Förhållningssätt

Kommunkoncernens insatser ska bidra till ett ekonomiskt robust lokalsamhälle genom att:

- Främja ett hållbart, konkurrenskraftigt och seriöst näringsliv, samt erbjuda god näringslivsservice, i enlighet med näringslivsstrategin
- Verka för att fler kan både bo och arbeta i Österåkers kommun. Detta främjar både tillväxt i lokala näringslivet, minskar transporter och minskar belastning på transportsektor och vägar
- Prioritera förebyggande sociala insatser för att minska risken för framtida kostnader och stärka individens egenmakt
- Bidra till ökad sysselsättning, egenförsörjning och anständiga arbetsvillkor
- Stärka samverkan med företag, utbildningsaktörer och civilsamhälle för att främja lokal utveckling och förbygga social och ekonomisk utsatthet

C. Säkerställa hållbara inköp, resurseffektivitet och ansvarstagande leverantörsled

Kommunkoncernens inköp och upphandlingar har stor påverkan på ekonomin och kan främja både god ekonomisk hushållning och hållbar samhällsutveckling.

Beskrivning av inriktningen

Genom att använda inköp på ett strategiskt sätt säkerställs att resurser används effektivt, att risker minimeras och att kommunen bidrar till en hållbar marknadsutveckling. Hållbara inköp innebär att både ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter styr både leverantörsval och produktinköp.

Det inkluderar att motverka oseriösa aktörer, främja goda arbetsvillkor och säkerställa att upphandlingarna inte medför risker för korruption, kriminell ekonomi eller bristande kvalitet.

Förhållningssätt

Kommunkoncernens inköp och upphandlingar ska användas strategiskt för att både säkerställa god ekonomisk hushållning och bidra till kommunens mål inom social och miljömässig hållbarhet genom att:

- Arbeta systematiskt med avtalsuppföljning, där behovet av revisioner och andra former av kontroller, bedöms utifrån risk
- Ha tydliga sanktioner och åtgärder vid avvikelser eller brott mot avtalade villkor.
- Motverka oseriösa företag och ekonomisk brottslighet i upphandlingar genom exempelvis riskbaserade kontroller och dialog.
- Arbeta för att, inom LOU:s förutsättningar, underlätta för mindre och lokala företag att delta i upphandlingar, bland annat genom vägledning, dialog och kunskapsspridning.
- Främja social hållbarhet och sysselsättning genom att när det är relevant inkludera sociala krav i upphandling och föra dialog med leverantörer om möjligheter att erbjuda praktik, lärlingsplatser och instegsjobb
- Ställa krav på och arbeta för anständiga arbetsvillkor och mänskliga rättigheter i leverantörskedjan.
- Endast göra nyinköp när behovet inte kan lösas genom delning, återbruk eller optimering av befintliga resurser.
- Styra inköp mot låg miljö- och resursbelastning genom att exempelvis välja produkter som är energieffektiva, har cirkulära material, lång livslängd och går att reparera eller uppgradera. Där det är möjligt används livscykelkostnadsanalyser (LCC-analyser).

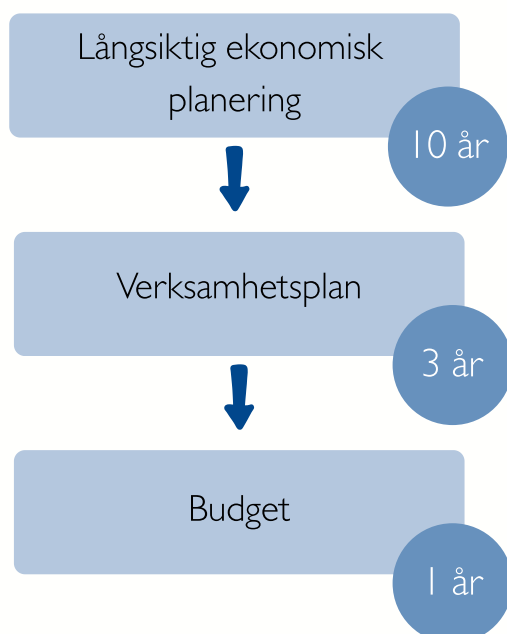
Del 5. Långsiktig ekonomisk planering 2027-2036

Långsiktig ekonomisk planering 2027-2036

Den här delen av det ekonomiska hållbarhetsprogrammet utgörs av den långsiktiga ekonomiska planeringen. Att göra en långsiktig ekonomisk planering varje mandatperiod med ett tioårsperspektiv skapar goda förutsättningar för att kunna möta kommunens tillväxt framöver och att fortsätta leverera service och tjänster med hög kvalitet.

Inledning

Syftet med den långsiktiga ekonomiska planeringen är att verka för en hållbar ekonomisk utveckling och skapa ett underlag som beskriver förväntad utveckling i kommunen på lång sikt. Den ska utgöra underlag för framtida politiska beslut och ska ligga till grund för den treåriga verksamhetsplan och budget som kommunen årligen tar fram. I den långsiktiga planeringen samlas de ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenserna av exempelvis demografiska förändringar, vilket ger kommunen möjlighet att göra medvetna prioriteringar. Det ger även kommunen möjlighet att vara förberedd och kunna hantera oförutsedda konjunktursvängningar. En robust ekonomi och en god ekonomisk hushållning är en viktig förutsättning för att kunna förverkliga Österåkers kommuns vision.

Enligt befolkningsprognosen 2026 beräknas befolkningen i kommunen öka från 49 943 (31 december 2025) till över 58 000 år 2036 – en ökning motsvarande 16 procent. Likt kommunens egen prognos visar prognoser på nationell nivå att den demografiska sammansättningen av befolkningen kommer att förändras. Allt fler lever allt längre och de äldsta åldersgrupperna är de som procentuellt sett kommer att växa mest framöver.

Befolkningstillväxten innebär både stora möjligheter för kommunen och stora utmaningar. Med en ökande befolkning ökar skatteintäkterna, men även behovet av investeringar i kommunalt finansierade verksamheter. Det är viktigt att kommunen skapar goda ekonomiska förutsättningar för att kunna möta det ökade behovet av service och investeringar som kommer med en ökande och åldrande befolkning.

Den långsiktiga ekonomiska planeringen ger förutsättningarna för kommunens fortsatta budgetarbete. I kommunens budget ska verksamhetsmål, finansiella mål, samt riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning anges. Resultatet ska sedan utvärderas i förvaltningsberättelsen i delårsbokslutet och årsbokslutet för att visa om måluppfyllelsen är förenlig med de mål Kommunfullmäktige beslutat om.

Utvecklingen sedan LEP 2023

Sedan 2023 har ökad global osäkerhet, ekonomiska förändringar och teknikutveckling påverkat både samhälle och ekonomi. En stagnerad bostadsmarknad, en förändrad befolkningsutveckling och en snabb teknikutveckling ger andra förutsättningar framåt. Sedan 2023 har omvärlden präglats av ökad osäkerhet och stora ekonomiska förändringar. Geopolitiska konflikter och ett försämrat säkerhetsläge har påverkat världsekonomin, samtidigt som hög inflation och snabbt stigande räntor har förändrat förutsättningarna för både hushåll och företag. Även om inflationen senare dämpats har räntenivåerna fortsatt att påverka ekonomin.

Dessa förändringar har haft en tydlig påverkan på bostadsmarknaden. Dyrare bolån och minskad köpkraft har gjort att fler avvaktar med att köpa bostad, vilket har lett till färre genomförda affärer och en mer dämpad prisutveckling. Stigande bygg- och finansieringskostnader, tillsammans med osäkerhet om den ekonomiska utvecklingen har haft en tydligt avmattande effekt på både bostadsbyggandet och bostadsmarknaden.

2024 presenterade Statistiska Centralbyrån (SCB) rapporten Sveriges framtida befolkning 2024–2070. I rapporten gjorde SCB nedrevideringar av befolkningen jämfört med tidigare år. Betydande sänkningar av antaganden om barnafödande gjordes, eftersom de låga födelsetalen bedömdes bestå under en längre tid. Även lägre antaganden om migration gjordes. Samtidigt ökar antalet äldre, särskilt de allra äldsta, allt snabbare. Detta förändrade förutsättningarna för kommunens efterföljande befolkningsprognoser.

Artificiell Intelligens (AI) har under perioden utvecklats mycket snabbt och blivit en naturlig del av människors vardag. AI används idag för att skriva texter, analysera data, skapa bilder och på andra sätt effektivisera arbetet. AI har påverkat hur kommunen arbetar, kommunicerar och tar del av information. Det har skapat nya möjligheter till effektivisering och innovation, men också väckt frågor om kompetensbehov, informationssäkerhet och hur tekniken ska användas på ett ansvarsfullt sätt.

Omvärldens påverkan på Österåker

Den globala och nationella konjunkturen i form av inflation, ränteläge och BNP-utveckling spelar en viktig roll för kommunens ekonomiska situation. Även arbetsmarknadens utveckling på nationell, regional och lokal nivå har direkt påverkan på kommunens ekonomi.

Konjunkturläget – tillbakablick och nuläge

Det ekonomiska läget 2023–2026 har präglats av en utdragen lågkonjunktur, en försiktig återhämtning och fortsatt global osäkerhet. För kommunen innebär utvecklingen både kortsiktiga påfrestningar och behov av långsiktig anpassning.

Svensk ekonomi gick in i en utdragen lågkonjunktur i samband med den höga inflationen under 2022 och 2023. Orsaken var störningar i leveranskedjor efter pandemin, samtidigt som världen drabbades av kraftiga pris- och tillgångsstörningar på energi och livsmedel efter Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Inflationen steg till över 10 procent, vilket ledde till snabba räntehöjningar. Centralbanker världen över höjde styrräntorna för att motverka inflationen, så även Sveriges riksbank. Den höga räntan minskade hushållens köpkraft och företagens marginaler och investeringsvilja.

Hushållen i Sverige har agerat ekonomiskt återhållsamt under lågkonjunkturen. Sparandet ökade och tillväxten på nya lån avtog. För att få fart på den svenska ekonomin har regeringen beslutat om flera åtgärder som ska stärka hushållen och bidra till ökad konsumtion.

Den svenska inflationen har stadigt sjunkit under 2025 och Riksbanken har sänkt styrräntan från 2,75 till 1,75 procent. Inflationen har under inledningen av 2026 varit lägre än Riksbankens mål på 2,0 procent, men stigande oljepriser till följd av konflikter i Mellanöstern har ökat osäkerheten och fått Riksbanken att avvakta eventuella ytterligare räntesänkningar.

Bostadsmarknaden har mattats av till följd av höga räntor, vilket märks i ett minskat bostadsbyggande i kommunen. Nya bolåneregler från april 2026 kan påverka rörligheten framöver, samtidigt har tillväxttakten på bostadslån ökat i takt med att styrräntan har sjunkit.

Den internationella utvecklingen har stor betydelse för Sveriges ekonomiska utsikter, inte minst genom en mer oförutsägbar amerikansk politik. De omfattande tullhöjningarna under 2025 har dämpat världshandeln och skapat osäkerhet, vilket påverkar Sverige som är en exportberoende ekonomi både direkt och via globala värdekedjor. Samtidigt har förändringar i USA:s utrikes- och säkerhetspolitik bidragit till ökade geopolitiska spänningar, och nya konflikter – särskilt i Mellanöstern – vilket riskerar att driva upp energipriser och inflation globalt.

Konjunkturläget – framåtblick

Den ekonomiska återhämtning som inleddes under 2025 väntas ta fart under 2026, både i Sverige och hos flera av Sveriges viktigaste handelspartners. Enligt SKR:s prognos från mars 2026 präglas 2026 av en konjunkturuppgång och ett starkt växande skatteunderlag, drivet av ökad sysselsättning och stigande hushållskonsumtion. BNP-tillväxten prognostiseras till 2,6 procent för 2026. Samtidigt har osäkerheten ökat till följd av kriget i Mellanöstern, med stigande energi- och råvarupriser som kan bidra till högre inflation och dämpad global tillväxt. Även om risken för en bred inflationsuppgång bedöms vara lägre än 2022, kan ett utdraget konfliktläge påverka BNP-utvecklingen negativt. Skatteunderlaget bedöms dock vara relativt motståndskraftigt mot kortsiktiga svängningar, då det i huvudsak baseras på stabila inkomster såsom löner och pensioner.

Sveriges BNP väntas växa relativt starkt under 2026 och 2027, och konjunkturen bedöms vara i balans 2027, då BNP-tillväxten uppgår till cirka 2,4 procent. Därefter dämpas tillväxten och faller tillbaka mot mer normala nivåer, 1,8 procent 2028 respektive 1,7 procent 2029. Avmattningen drivs främst av att antalet arbetade timmar inte ökar i samma takt som under återhämtningsåren. Sammantaget präglas den förväntade utvecklingen av återhämtning och stabilisering snarare än av en varaktigt höjd tillväxttakt.

Tabell 1: Nyckeltal för den svenska ekonomin, prognos enligt SKR

	Utfall		Prognos			
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
<i>BNP, kalenderkorrigerad</i>	1,0	1,8	2,6	2,4	1,8	1,7
<i>Sysselsättning, timmar</i>	-0,3	-0,1	1,2	1,0	0,8	0,5
<i>Relativ arbetslöshet, procent</i> <i>Andel av arbetskraften, AKU 15–74 år</i>	8,4	8,8	8,5	7,8	7,6	7,4
<i>Timlön, nationalräkenskaperna</i>	3,9	3,5	3,6	3,5	3,5	3,5
<i>Timlön, konjunkturlönestatistiken</i>	4,1	3,7	3,5	3,5	3,5	3,5
<i>Inflation, KPIF</i>	1,9	2,6	1,2	1,7	2,6	2,0
<i>Inflation, KPI</i>	2,8	0,7	0,6	2,2	3,5	2,7
<i>Befolkning 15–74 år enligt SCB</i>	0,2	0,4	0,1	0,1	0,3	0,3

Källa: SKR, Planeringsförutsättningar för åren 2026–2029 för regioner och kommuner

Globala offentliga skulder

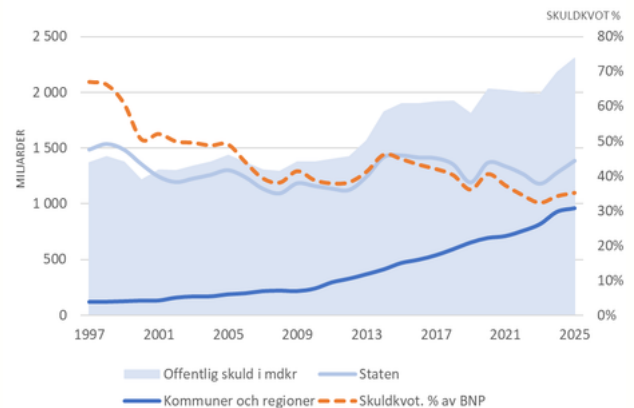
Den konsoliderade bruttoskulden för den offentliga sektorn kallas inom EU för Maastrichtskulden och används som ett centralt mått för att säkerställa långsiktig finanspolitisk hållbarhet. Enligt EU:s regelverk bör medlemsländernas offentliga skuld inte överstiga 60 procent av BNP, eftersom en hög skuldsättning begränsar det finanspolitiska handlingsutrymmet vid lågkonjunkturer.

Under de senaste trettio åren har Sveriges offentliga skuld genomgått en tydlig strukturförändring, både i nivå och i fördelningen mellan stat och kommunsektor. Efter 1990-talskrisen var skulden mycket hög, med en statsskuld som översteg 70 procent av BNP i mitten av 1990-talet. Därefter följde en lång period av konsolidering, överskottsmål och stark tillväxt som successivt pressade ned skuldnivåerna. Under 2000- och 2010-talet minskade statsskulden betydligt snabbare än kommunsektorns, samtidigt som kommuner och regioner ökade sin upplåning, främst för investeringar i infrastruktur och välfärd.

Idag är Sveriges Maastrichtskuld låg i ett internationellt perspektiv och uppgår till cirka 30–35 procent av BNP. Samtidigt är fördelningen mellan stat och kommunsektor betydligt jämnare än för trettio år sedan.

Enligt regeringen väntas statsskulden öka både som andel av BNP och i absoluta tal under perioden 2025–2028, främst till följd av ökade försvarsutgifter. Trots detta bedöms Sveriges offentliga skuld fortsatt vara låg i ett europeiskt perspektiv.

Diagram 1: Utveckling av Sveriges offentliga skuld

Samtidigt står många större ekonomier inför betydande utmaningar kopplade till hög skuldsättning. Stigande räntor försvårar möjligheten att upprätthålla budgetbalans, särskilt när räntekostnaderna ökar kraftigt. På lång sikt kan skuldbördan reduceras genom amortering eller genom att BNP växer snabbare än skulden. Omvänt kan skuldkvoten öka vid ekonomiska nedgångar när BNP minskar, eller om skulden stiger i snabbare takt än den ekonomiska tillväxten.

USA:s statsskuld ökar i snabb takt och räntekostnaderna har fördubblats sedan 2021. Prognoser visar att räntan på statsskulden väntas bli den största budgetposten på sikt. Detta riskerar att få globala spridningseffekter genom högre räntenivåer, vilket även påverkar svenska hushåll, företag och exportindustrin negativt. Utvecklingen av USA:s statsskuld framstår därmed som en av de mest avgörande indikatorerna för den globala ekonomins riktning under de kommande decennierna.

Statliga reformer

Statliga reformer under kommande år riskerar att påverka kommunens ekonomiska och organisatoriska förutsättningar. Det är framförallt en reform som kan ge större konsekvenser framåt för Österåker: utredningen av utjämningsystemet.

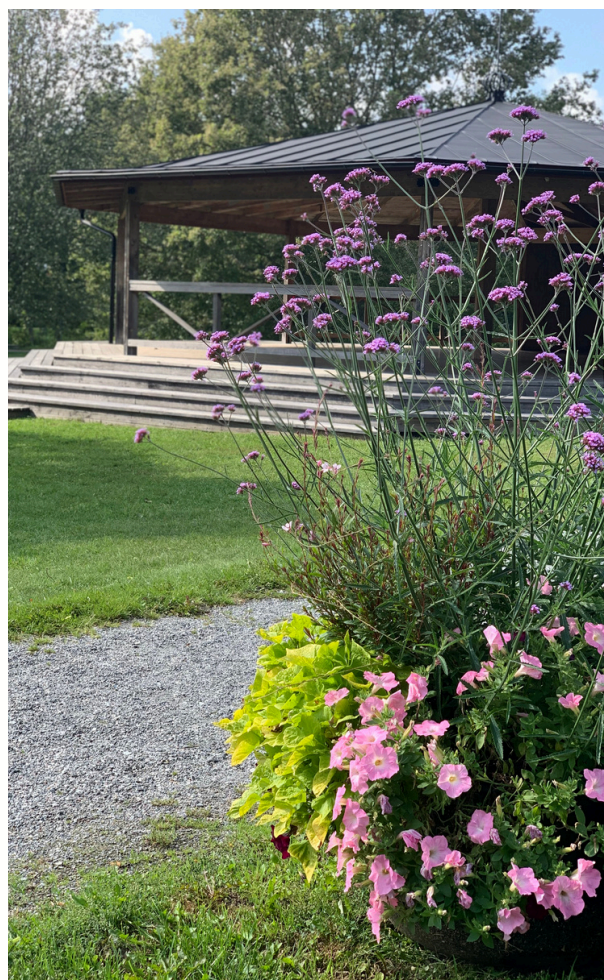
Utredningen av det kommunal-ekonomiska utjämningsystemet

Regeringen har under senare år genomfört en omfattande översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. En parlamentariskt sammansatt kommitté har haft i uppdrag att se över hela systemet, inklusive LSS-utjämnningen, i syfte att säkerställa att kommuner och regioner även framöver har likvärdiga ekonomiska förutsättningar att upprätthålla en god välfärd. I juli 2024 presenterade kommittén sitt betänkande med förslag till ett nytt utjämningsystem. Förslaget pekar bland annat på att glesbygdskommuner är underkompenserade och att storstadskommuner därför bör bidra mer. Betänkandet har mött omfattande kritik, särskilt från kommuner i Stockholmsregionen, men även från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

I november 2025 presenterade regeringen en promemoria som behandlar delar av utjämningsystemet, med fokus på kostnadsutjämnningen för administration. Förslaget innebär gleshet, alltså kommuners befolkningstäthet, åter ges större betydelse i beräkningarna, i kontrast till utjämningskommitténs modell där kommunstorlek vägde tyngre. Syftet är bland annat att skapa incitament för sammanslagningar av små kommuner. Förslaget har skickats på remiss och föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

För Österåkers kommun innebär förändringen mycket begränsade effekter. Kommunen är idag sammantaget mottagare inom kostnadsutjämnningen, men nettobetalare i delmodellen för administration – en position som kvarstår även i det föreslagna systemet. Den ekonomiska påverkan är marginell och motsvarar en förbättring på cirka en krona per invånare.

Regeringen har aviserat att ytterligare förslag gällande utjämningsystemet kommer att presenteras under 2026.

Arbetsmarknadens utveckling

Sveriges arbetsmarknad har under senare år påverkats av både konjunkturförsvagning och långvariga strukturella utmaningar. Den ekonomiska avmattningen har dämpat sysselsättningen, samtidigt som bristande matchning mellan kompetens och efterfrågan fortsatt håller arbetslösheten på en hög nivå. Detta syns även i Österåker, där arbetslösheten ligger under riks- och länsnivå, men där skillnader mellan olika grupper kvarstår.

Arbetsmarknad – tillbakablick och nuläge

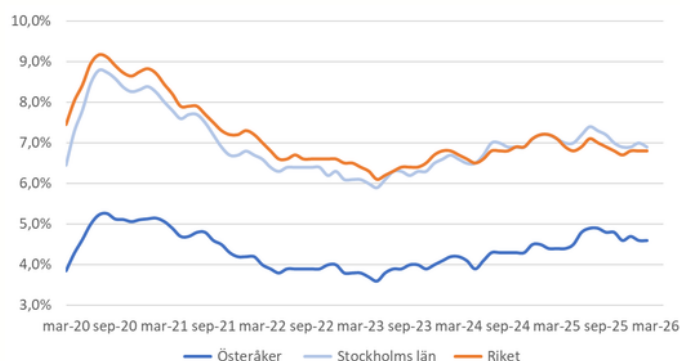
Sveriges arbetslöshet har de senaste åren präglats av konjunktursvängningar. Efter en stark återhämtning i spåren av pandemin försvagades arbetsmarknaden under 2023 och 2024 när den ekonomiska avmattningen minskade företagens efterfrågan på arbetskraft. Hög inflation, stigande kostnader och global osäkerhet har samtidigt dämpat både hushållens och företagens framtidstro, vilket ytterligare har bromsat sysselsättningstillväxten.

Samtidigt kvarstår betydande strukturella utmaningar. Arbetsgivare har svårt att hitta rätt kompetens, särskilt inom teknik, IT och vård, medan många arbetssökande saknar utbildning, erfarenhet eller språkkunskaper som matchar arbetsmarknadens behov. Detta skapar långvariga matchningsproblem, som förstärks av skillnader mellan grupper – där utrikes födda och unga har en betydligt högre arbetslöshet än inrikes födda.

Enligt Arbetsförmedlingen uppgick arbetslösheten för riket till 6,8 procent i februari 2026, en minskning från 7,2 procent året innan.

I Österåker uppgick arbetslösheten till 4,6 procent i februari 2026 enligt Arbetsförmedlingen, vilket är lägre än både länet (6,9 procent) och riket (6,8 procent). Utvecklingen följer i stort sett samma trend som i omgivningen. Arbetslösheten bland utrikes födda var 9,2 procent i Österåker, jämfört med 12,2 procent i länet och 14,3 procent i riket. Även ungdomsarbetslösheten (18–24 år) är lägre i kommunen, 5,1 procent jämfört med 6,8 procent i länet och 7,4 procent i riket.

Diagram 2: inskrivna arbetslösa Österåker, Stockholms län samt Riket i procent

Arbetsmarknad – framåtblick

Arbetsmarknaden väntas återhämta sig successivt efter flera svaga år. En starkare konjunktur, ökad inhemsk efterfrågan och en mer expansiv finanspolitik bidrar till stigande sysselsättning och en gradvis minskning av arbetslösheten från och med 2026. Trots detta bedöms arbetslösheten ligga kvar på en relativt hög nivå, omkring 8,5 procent i genomsnitt under året. Först under 2027 väntas en tydligare nedgång i arbetslösheten i takt med att företagens nyanställningar ökar. Indikatorer som Konjunkturbarometern visar också på svagt positiva anställningsplaner i näringslivet.

I linje med normala konjunkturmönster väntas arbetsmarknaden stärkas mot slutet av 2026. Arbetslösheten prognostiseras till 7,8 procent 2027 och cirka 7,2 procent 2028, för att därefter stabiliseras kring 7 procent.

Antalet arbetade timmar, som utgör basen för kommunernas skatteunderlag minskade något under 2024 och 2025. Under 2026 väntas en ökning på 0,6 procent gällande arbetade timmar, följt av en starkare uppgång på 1,5 procent 2027. Därefter bedöms tillväxten fortsätta i en mer måttlig takt.

Kompetensförsörjning

Kommunsverige står inför stora utmaningar framöver gällande kompetensförsörjning inom ett flertal verksamhetsområden, inte minst inom utbildning samt vård och omsorg.

Trots att prognoser över befolkningen visar på minskade barnkullar så visar Skolverkets lärarprognos från 2025 att det beräknas uppstå en brist på cirka 10 600 behöriga lärare och förskollärare 2038. Även om behovet av lärare förväntas bli mindre, råder ändå brist på lärare eftersom färre personer har valt att börja lärarutbildningen under de senaste åren och eftersom en fjärdedel av de anställda 2023 beräknas gå i pension fram till 2033. Bristen väntas bli störst på förskollärare, yrkeslärare, speciallärare och högstadielärare.

För att kunna täcka behovet av nya behöriga lärare och förskollärare måste fler studenter välja lärarutbildningarna och fullfölja sina studier. Jämfört med idag skulle ytterligare 1000 fler studenter påbörja sin lärarutbildning varje år för att förhindra att den beräknade bristen uppstår. Förutom att det saknas 10 600 nytexaminerade lärare och förskollärare, finns det också ett stort behov av vidareutbildning för obehöriga lärare. Totalt är det nästan 25 000 heltidstjänster där lärarna behöver utbildas för att bli behöriga i den skolform eller det ämne de undervisar i.

I Österåkers kommun har 31 procent av de anställda i kommunala och fristående förskolor förskollärarlegitimation. I grundskolorna har 73 procent av lärarna lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne. Andelen enbart inom de kommunala verksamheterna är något bättre, 36 procent inom kommunal förskola och 77 procent inom kommunal grundskola.

Inom vård och omsorg är det fortsatt framförallt bristen på omsorgspersonal som är den största utmaningen. Inom äldreomsorgen bedömer SKR att behovet av anställda, till följd av den demografiska utvecklingen, ökar kraftigt under kommande tioårsperiod. Om inget förändras innebär detta att antalet anställda inom äldreomsorgen behöver öka med cirka 65 600 personer fram till 2033. Det motsvarar en ökning med cirka 32 procent, från omkring 204 000 anställda 2023 till cirka 270 000 anställda 2033.

Personalprognosen som SKR presenterar i rapporten *Välfärdens kompetensförsörjning – Personalprognos 2023–2033*, publicerad september 2025, utgår från ett scenario där arbetssätt och bemanning är oförändrade över tid. SKR bedömer dock att det inte är realistiskt att kommuner ska kunna möta hela detta behov genom nyrekrytering, särskilt eftersom ökningen av personer i arbetsför ålder och antalet sysselsatta är begränsad. I stället behöver behovet av nyanställningar dämpas genom åtgärder som att fler arbetar heltid, att arbetslivet förlängs, att sjukfrånvaron minskar samt att nya arbetssätt och tekniska lösningar utvecklas.

Utöver det ökade personalbehovet till följd av demografin står äldreomsorgen inför omfattande pensionsavgångar. Enligt SKR beräknas omkring 57 000 anställda inom äldreomsorgen gå i pension fram till 2033, vilket motsvarar drygt en fjärdedel av dagens personalstyrka. För Österåker är utmaningen liknande då andelen anställda över 55 år i kommunal regi inom vård- och omsorgsområdet i dagsläget uppgår till 32 procent, vilket innebär att en stor del av personalen närmar sig pensionsålder samtidigt som behoven av omsorg ökar.

Ytterligare ett verksamhetsområde som har svårt att rekrytera rätt kompetens är samhällsbyggnadsområdet. Exempelvis utexamineras endast ett tjugotal miljöinspektörer årligen som ska täcka hela rikets behov.

Ytterligare rekryteringar utgör därmed inte den huvudsakliga lösningen på välfärdens kompetensförsörjningsutmaningar. Den förväntade ökningen av antalet sysselsatta är otillräcklig för att möta välfärdens behov, såväl på kort som på lång sikt. En mer avgörande del av lösningen ligger i kommuners och regioners förmåga att bättre ta tillvara, utveckla och behålla den kompetens som redan finns, samt i att införa nya och mer effektiva arbetssätt. Genom sådana åtgärder kan efterfrågan på personal dämpas.

Det finns en betydande potential att minska personalbehovet genom att fler arbetar fler timmar och under en längre del av yrkeslivet. För att detta ska vara möjligt krävs ett systematiskt och prioriterat arbetsmiljöarbete. Ett konkret exempel är att öka arbetstiden bland deltidsanställda. Inom äldreomsorgen arbetar exempelvis över en tredjedel av medarbetarna deltid, med en genomsnittlig veckoarbetstid om 28–29 timmar. Under förutsättning att verksamhetens planering tillåter, så skulle en utökning av arbetstid med tre timmar i veckan per medarbetare som arbetar deltid minska behovet av ytterligare personal med cirka 8 100 personer fram till 2033.

Ett annat betydande faktor är att fler väljer att stanna kvar i arbetslivet längre innan pensionering. Det har blivit allt vanligare bland anställda i kommuner och regioner att förlänga arbetslivet, och om denna utveckling fortsätter och förstärks kan behovet av framtida rekryteringar reduceras ytterligare.

För att kunna möta den framtida utmaning inom kompetensförsörjning som kommunen står inför behöver organisationen arbeta strategiskt med frågan. Dels behöver kommunen fortsätta att stärka sitt arbetsgivarvarumärke för att attrahera rätt kompetens, dels behöver verksamheterna fortsatt kunna erbjuda intressanta och utmanande arbetsuppgifter, en konkurrenskraftig ersättning, samt en flexibel och god arbetsmiljö. Det är också viktigt att behålla den kompetens som organisationen redan har genom att till exempel erbjuda kompetensutveckling och möjligheter att växa i den egna organisationen.

Kommunen kan även arbeta med andra typer av insatser, exempelvis genom att stärka studie- och yrkesvägledarnas arbete på kommunens skolor. Redan där kan ungdomar uppmuntras att välja yrkesinriktning där behovet av arbetskraft är som störst. Samarbetet mellan det lokala näringslivet och skolan behöver fortsätta att stärkas så att ungdomar ges tillfälle att se vilka möjligheter som finns, inte minst lokalt. Erbjudande till omskolning och vidareutbildning via vuxenutbildningen kan stärkas för att matcha efterfrågan på arbetsmarknaden. Det ökar kortsiktigt kostnaderna för vuxenutbildningen, men kommer på lång sikt att ha en positiv påverkan på kommunens ekonomin.

Utveckling av Österåker som plats

Österåker är en del av Stockholmsregionen, en region som står inför en framtida utveckling där tillväxt, omvärldsförändringar och ökade krav på hållbarhet präglar den framtida utvecklingen. Österåker både påverkar och påverkas av regionens utveckling och planerar att bygga cirka 3600 nya bostäder under prognosperioden.

Stockholmsregionen - Europas mest attraktiva storstadsregion

Stockholmsregionen växer snabbt och 2060 prognostiseras befolkningen inom regionen vara drygt 3,3 miljoner invånare enligt region Stockholms prognos. Den övergripande visionen är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF5 2050) är regionens strategi för utveckling och pekar delvis ut riktningen för kommunernas långsiktiga planering. Den nu gällande RUF5 2050 gäller fram till hösten 2026 och ersätts sedan av en ny version.

Stockholm har stor betydelse för både Sveriges och EU:s utveckling, men en fortsatt samordning och fokus krävs för att regionen även framöver ska vara attraktiv för människor, investeringar och företagsetablering. Förutom att kommunen deltar i arbetet med den regionala planeringen och den nya utvecklingsplanen så pågår även en löpande samverkan mellan kommuner.

Tillsammans formar vi framtidens Österåker

I takt med att Stockholm växer, så växer också Österåkers kommun som en del av storstadsregionen. Samtidigt har inbromsningar och inlåsnings på bostadsmarknaden noterats. Förändringarna på bostadsmarknaden, liksom en minskad tillväxttakt av befolkningen och en förändrad befolkningsstruktur, är utmaningar som blir centrala både i den långsiktiga ekonomiska planeringen och i kommunens utveckling framåt.

Kommunens översiktsplan är en del av en långsiktig strategisk planering och anger viljeinriktningen avseende mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen är ett viktigt underlag för kommunens planering och prioriteringar. 2024 antogs en planeringsstrategi för det vidare arbetet med den översiktliga planeringen och nu pågår arbete med att uppdatera översiktsplanen. 2027 planeras brett samråd om det nya förslaget. Den nya översiktsplanen blickar mot 2050 och kommer att innehålla uppdaterade mål och riktlinjer som är anpassade till förändringar i omvärlden och nya planeringsförutsättningar.

Österåker ingår i Sverigeförhandlingen, för en förbättrad kollektivtrafik och ökad tillgänglighet i Stockholmsregionen. För Österåkers del innebär det att Roslagsbanan förlängs till Stockholm City via Odenplan. I nuvarande översiktsplan och den efterföljande planeringen så ligger fokus på utveckling av kommunens centrala delar och Roslagsbanans stationslägen. Avtalet innebär ett bostadsåtagande om att cirka 7000 bostäder ska tillkomma i kommunen mellan 2017 och 2035.

Bostadsbyggande

Det är av stor vikt att arbeta med löpande analyser och aktiva prioriteringar av bostadsprojektens läge, utformning och innehåll samt skapa attraktiva livsmiljöer, stärka service och infrastruktur med mera. Detta för att kommunen ska skapa förutsättningar för en fortsatt positiv utveckling av bostadsmarknaden och en långsiktigt hållbar ekonomi. Utvecklingen av bostadsmarknaden hänger tätt samman med planering och kostnader avseende inte minst lokalbehov och investeringsbehov.

Det är många aktörer som samspelar på byggmarknaden, exempelvis stat, region, kommuner samt privata aktörer. Kommunen är bara en av aktörerna och har begränsad rådighet inom området, men betydelsen av långsiktig planering och löpande analyser är, som sagt, stor.

Byggföretagen agerar på en efterfrågestyrd marknad där mark- och byggkostnader, möjligheter till finansiering, betalningsvilja och konjunkturläge påverkar möjligheterna. Bostadsmarknadens utveckling är en central faktor i kommunens befolkningsutveckling, där prognosen för bostadsbyggande utgör en viktig grund för befolkningsprognosen.

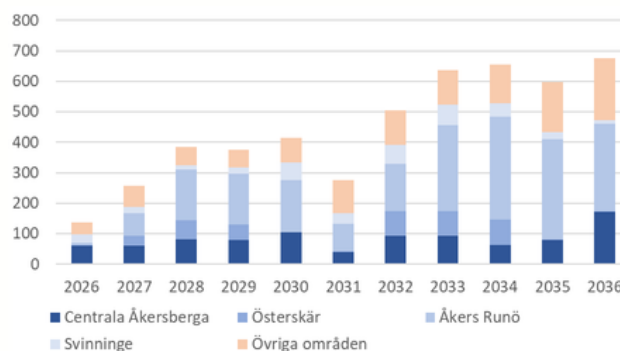
Österåker har i en tidigare studie pekats ut som en boendekommun med en stark pendlingsrelation till framförallt Stockholm. 2025 och 2026 har kommunen fördjupat sitt arbete med analyser av bostadsmarknaden. Kommunen bedöms vara fortsatt attraktiv för bostadsprojekt, både avseende småhus och lägenheter. Centrala lägen för bostadsrätter, samt småhus för barnfamiljer, efterfrågas och planeras för genom planläggning. Hur marknaden utvecklas är beroende av bland annat regionens utveckling i övrigt, marknadsförutsättningar med mera. Kommunen behöver planera för bostäder som människor kan efterfråga i olika skeden i livet. Det blir än viktigare i och med den ökade andelen äldre. Genom att komplettera bostadsbeståndet med utveckling av fler lägenheter i Åkersberga stad kan kommunen verka för att få igång flyttkedjor och frigöra fler småhus.

Planerade bostäder

Planberedskapen, som motsvarar ett maxscenario för nybyggnation fram till 2040, har jämförts med tidigare år nedreviderats med cirka 6 000 bostäder. Det beror på att vissa projekt ej har kunnat genomföras enligt plan, att omfattningen i andra projekt har minskat, samt att flera projekt har senarelagts. Sammantaget har detta en direkt påverkan på kommunens befolkningsprognos.

I Diagram 3 visualiseras nybyggnationsprognosen fördelad på några av kommunens geografiska områden. Nybyggnationen i Österåker bedöms vara relativt låg under de närmaste åren till följd av läget i omvärlden, men visar därefter en successivt ökande trend. Den lägre nivån som framgår för 2031 bedöms inte utgöra ett faktiskt trendbrott, utan variationen bedöms jämnas ut sig över tid.

Diagram 3: Nybyggnationsprognos Österåkers kommun, 2026–2036, Antal bostäder, fördelat efter betydande geografiska områden.

Bebyggelseutvecklingen prioriteras i områden nära kollektivtrafik, VA-områden och service, med fokus på Roslagsbanans influensområde. Planläggningen sker främst i anslutning till Åkersbergas centrala delar och i kollektivtrafikknära lägen, längs Roslagsbanans stationer västerut och i enlighet med inriktningen i översiktsplanen och Sverigeförhandlingen.

Befolkningsutveckling

Österåkers kommun har haft en stark befolkningstillväxt det senaste decenniet, med en ökning från knappt 43 300 invånare 2016 till knappt 50 000 invånare 2025. Fram till 2036 förväntas kommunen växa med ytterligare 8 000 invånare.

Befolkningsutveckling - kort sammanfattning

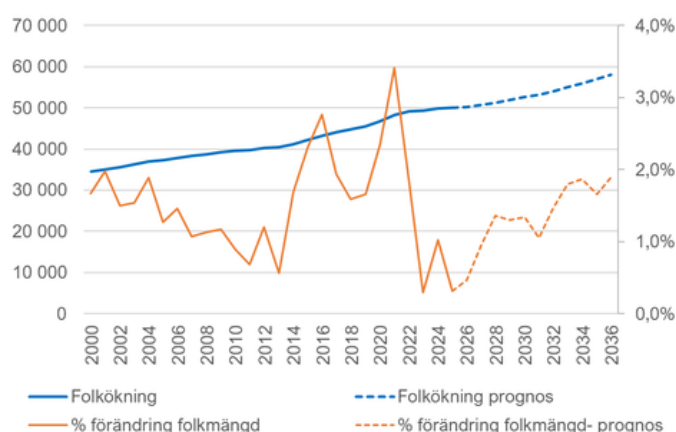
Tillväxten var som mest intensiv under perioden 2016–2021. Under dessa år ökade befolkningen med mellan cirka 700 och 1 600 personer per år. Efter 2021 har tillväxttakten dämpats och uppgått till omkring 150 personer 2023 och 2025. År 2024 syns en viss återhämtning, vilket delvis kan förklaras av att personer från Ukraina fick möjlighet att folkbokföra sig i kommunen.

Utvecklingen har på senare tid främst berott på flyttströmmar. Antalet födda har varit relativt stabilt, vilket innebär att variationerna i befolkningstillväxt framförallt beror på förändringar i inflyttning och utflyttning.

Befolkningsprognosen för Österåker visar en fortsatt ökning fram till 2036, men i en inledningsvis relativt dämpad takt. Befolkningen väntas öka från knappt 50 000 invånare 2025 till cirka 58 000 år 2036.

Under de första åren är tillväxten låg, med en ökning på under 1 procent per år 2026–2027. Därefter väntas tillväxttakten tillta successivt och nå omkring 1,5–1,9 procent per år i början av 2030-talet.

Diagram 4: Befolkningsutveckling 2000–2025, prognos 2026–2036
procentuell befolkningsförändring 2000–2025, samt prognos 2026–2036.

Befolkningsprognosens komponenter

Folkmängden ändras när barn föds, personer dör och när personer flyttar in eller ut. Även åldersstrukturen kan förändras då invånarna åldras och de som flyttar ut inte är i samma åldrar som de personer som flyttar in.

I avsnittet kommer det att redogöras för befolkningsprognosens olika komponenter: födda och avlidna, in- och utflyttade, samt migration.

Naturlig befolkningsökning

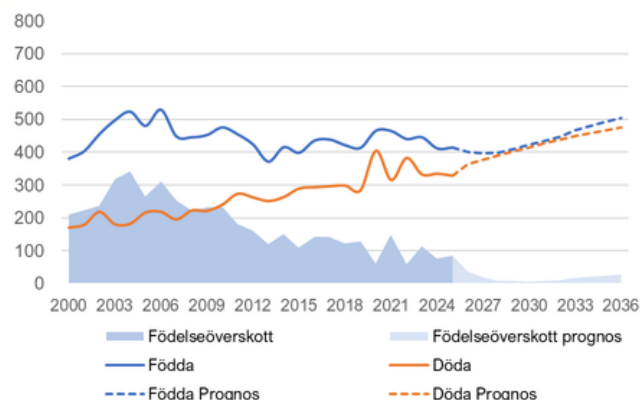
- födda och avlidna

Antalet födda barn i Österåker har under 00-talet varierat mellan knappt 400 och drygt 500 per år, med de högsta nivåerna i mitten av 2000-talet. Sedan 2020 har födelsetalen minskat, men prognosen pekar på en stabilisering kring 400 barn per år, följt av en successiv ökning mot närmare 500 i slutet av prognosperioden.

Antalet avlidna har ökat något jämfört med början av 2000-talet, främst till följd av en åldrande befolkning. Tillfälliga variationer har förekommit, bland annat i samband med pandemin och vissa influensasäsonger. I dagsläget ligger antalet avlidna per år på en nivå som är något högre än den historiska genomsnittsnivån. Prognosen framåt visar en fortsatt svag ökning, i takt med att fler når hög ålder.

Skillnaden mellan antalet födda och avlidna har därmed minskat över tid. Från ett tidigare tydligt födelseöverskott är nettot idag betydligt lägre, främst på grund av fler dödsfall i en äldre befolkning. Framöver väntas nettot ligga kvar på låga nivåer, vilket innebär att befolkningstillväxten i högre grad blir beroende av inflyttning.

Diagram 5. Födda och avlidna, samt födelseöverskott i Österåkers kommun 2000–2025 samt prognos 2026–2036.

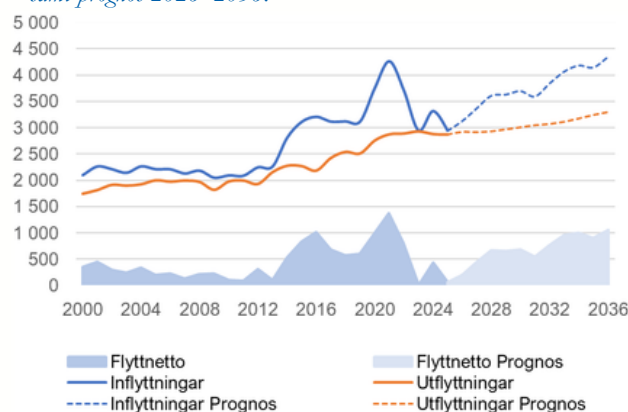
Flyttströmmar

– inflyttning, utflyttning och flyttnetto

Inflyttningen till Österåker har ökat sedan början av 2000-talet. Efter en stabil utveckling under de första åren steg inflyttningen markant från omkring 2010 och har sedan 2015 legat på över 3 000 personer per år, med en topp på över 4 000. Prognosen pekar på att inflyttningen fortsätter vara hög och ökar i takt med att nya bostäder färdigställs.

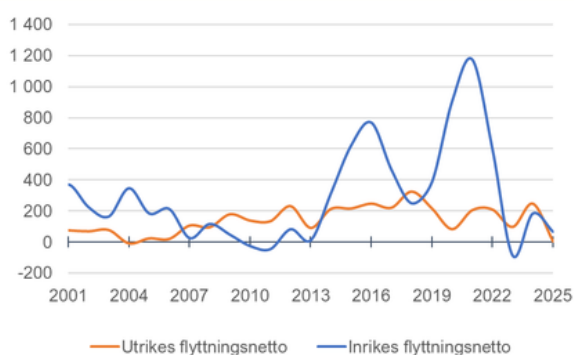
Utflyttningen har följt en liknande, men mer dämpad, utveckling och har under senare år legat på cirka 2 500–3 000 personer per år. Den ökar i långsammare takt och uppvisar mindre variation mellan åren, vilket innebär att kommunen haft ett stabilt positivt flyttnetto under hela perioden, främst på grund av inrikes flyttströmmar inom Stockholms län. Prognosen fram till 2036 visar att flyttnettot förblir positivt.

Diagram 6: Inflytt, och utflytt samt flyttnetto, utfall 2000–2025, samt prognos 2026–2036.

Utrikes flyttnetto har under flera år uppgått till omkring 200 personer per år och har därmed haft större betydelse för befolkningsökningen än det naturliga befolkningsstillskottet. Samtidigt är migration en osäker faktor som påverkas av globala händelser och förändrad politik, vilket gör utvecklingen svår att förutse. Befolkningsprognosen utgår därför från de senaste årens faktiska inflyttningsnivåer, inklusive migration, vilket ger en stabil grund men samtidigt innebär att snabba förändringar i omvärlden inte fullt ut fångas upp.

Diagram 7: Inrikes och utrikes flyttnetto år 2001–2025

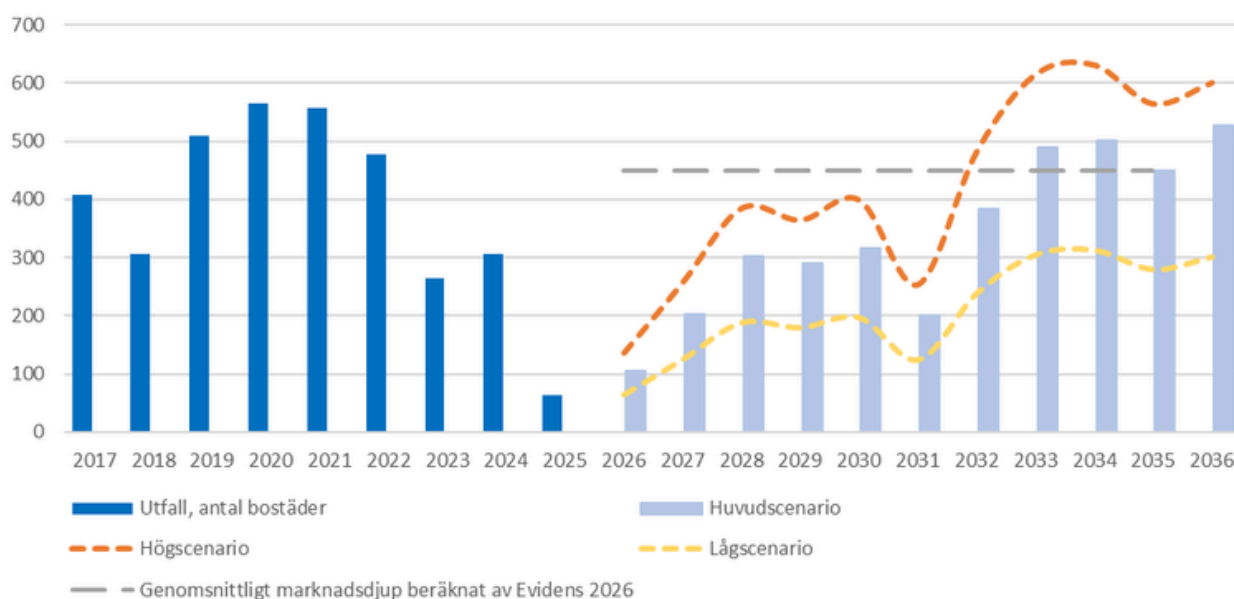
Befolkningsprognos till 2036 – tre scenarier

Befolkningsutvecklingen i Österåker fram till 2036 baseras på tre scenarier: ett huvudscenario samt ett högt och ett lågt scenario. Eftersom befolkningsökningen i stor utsträckning är kopplad till bostadsbyggandet har scenarierna utformats utifrån olika antaganden om nyproduktion (se Diagram 8).

Våren 2026 har ett så kallat marknadsdjup beräknats för kommunen, det vill säga en uppskattning av marknadens efterfrågan på nyproducerade bostäder. Marknadsdjupet bedöms uppgå till cirka 450–500 bostäder per år under prognosperioden. Samtliga scenarier utgår från byggnivåer som på kort sikt ligger under detta intervall. Mot slutet av perioden närmar sig huvudscenariot marknadsdjupet, medan högscenariot överstiger det något.

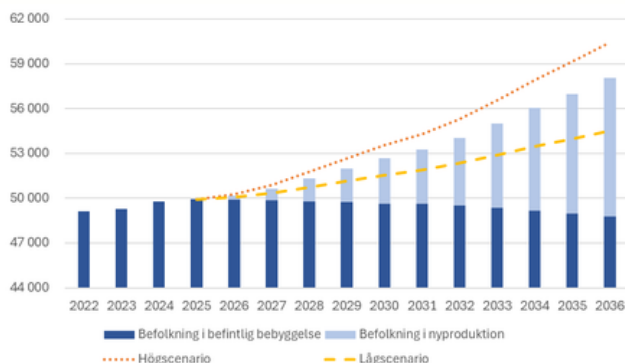
Det är viktigt att beakta att osäkerheten i prognoser ökar med tidshorisonten. Avvikelser tidigt i perioden tenderar att förstärkas över tid, vilket innebär att skillnader mellan scenarierna blir mer påtagliga längre fram.

Diagram 8: Intern statistik över nybyggnationer 2017-2025, marknadsdjup, samt scenario av nybyggnation.

Huvudscenariot redovisas nedan uppdelat i befolkning i det befintliga bostadsbeståndet och befolkning i nybyggnation, se Diagram 9.

Diagram 9: Befolkningsutveckling 2022–2025, samt prognos 2023–2036, fördelat på befolkning i befintlig bebyggelse respektive nyproduktion, samt alternativa scenarier (bruten skala).

I huvudscenariot ökar befolkningen i en jämn takt och beräknas uppgå till cirka 58 000 invånare år 2036. Diagrammet visar att nybyggnation successivt står för en allt större del av befolkningstillväxten. I högscenariot, som bygger på en högre byggtakt, ökar befolkningen till strax över 60 000 invånare.

Lågscenariot utgår från en mer begränsad bostadsproduktion, vilket resulterar i en lägre inflyttning och därmed en svagare befolkningsutveckling.

Som jämförelse kan utvecklingen även beskrivas utan nybyggnation, det vill säga enbart baserat på det befintliga bostadsbeståndet. I ett sådant scenario förväntas befolkningen i stället minska med omkring 1 000 personer under prognosperioden.

Olika åldersgrupper påverkas olika mycket av nybyggnation. De yngre åldersgruppernas utveckling, särskilt barnfamiljer, har en tydligare koppling till byggtakten då det främst är personer i arbetsför ålder med barn som flyttar in i nya bostäder. För de äldsta invånarna, framförallt personer över 80 år, är sambandet betydligt svagare. Denna grupp består huvudsakligen av personer som redan bor i kommunen och som sällan flyttar, vilket innebär att antalet äldre fortsätter att öka oavsett nivån på nyproduktion.

Befolkningsstruktur

Efterfrågan på kommunal service varierar mellan olika åldersgrupper. Barn och unga påverkar främst behovet av förskola och skola, medan äldre påverkar behovet av vård och omsorg.

Prognosen visar att Österåkers befolkning fortsätter att växa fram till 2030, med en ökning på cirka 5,5 procent mellan 2025 och 2030. Tillväxten är ojämnt fördelad mellan åldersgrupper och drivs i stor utsträckning av de äldre invånarna. Både gruppen 65–79 år och gruppen 80 år och äldre ökar kraftigt, vilket innebär att behovet av äldreomsorg väntas öka redan på kort sikt.

Befolkningen i arbetsför ålder ökar stabilt med cirka 4–5 procent under samma period. Utvecklingen för barn och unga är mer varierad där gruppen 1–5 år

minskar något, medan barn och unga i skolåldrarna ökar i måttlig takt. Den förväntade utvecklingen bygger på att nybyggnationen hålls uppe och att inflyttningen av barnfamiljer fortsätter.

På längre sikt, fram till 2036, förstärks utvecklingen mot en äldre befolkningsstruktur. Den totala befolkningen beräknas då vara cirka 16 procent större än 2025. De största ökningarna sker i de äldre åldersgrupperna, där både gruppen 65–79 år och gruppen 80 år och äldre ökar med drygt 30 procent. Samtidigt fortsätter befolkningen i arbetsför ålder att växa stabilt, medan utvecklingen för barn och unga blir mer positiv mot slutet av perioden, särskilt i åldrarna 1–5 år.

Tabell 2. Antal invånare i kommunen 2025 samt prognos 2030 och utblick 2036, efter olika åldersgrupper, samt befolkningsförändring i antal respektive procent, befolkningsprognosens huvudscenario.

Ålderskategori	Ålders- kategori	P2030 huvud- scenario	Ökning mellan 2025- 2030	Förändring i procent	P2036 huvud- scenario	Ökning mellan 2025- 2036	Förändring i procent
0 år	437	457	20	4,6%	545	108	25%
1-5 år	2 897	2 841	-56	-1,9%	3 303	406	14%
6-15 år	6 624	6 770	146	2,2%	6 997	373	6%
16-18 år	1 979	2 029	50	2,5%	2 227	248	13%
19-64 år	28 526	29 815	1 289	4,5%	32 382	3 856	14%
65-79 år	6 385	6 952	567	8,9%	8 497	2 112	33%
80+	3 086	3 831	745	24,1%	4 099	1 013	33%
	49 934	52 696	2 762	5,5%	58 051	8 117	16%

Jämförelse med SCB:s prognos för riket

När kommunens prognos jämförs med externa prognosmakare, såsom SCB, framstår Österåkers totala befolkningsutveckling fram till 2030 som relativt likartad. Däremot framträder tydliga skillnader när befolkningen delas upp i åldersgrupper. I riket väntas antalet barn och unga 0–19 år minska, medan Österåker i stället prognostiserar en svag ökning. Även i gruppen 20–64 år väntas Österåker växa något mer än riket. Den största skillnaden återfinns i åldersgruppen 65–79 år, där riket visar en marginell ökning medan Österåker bedömer en tydlig tillväxt. För gruppen 80 år och äldre följer Österåker samma trend som riket, men på en något högre nivå.

Vid en utblick till 2036 förstärks dessa skillnader. I riket fortsätter antalet barn och unga att minska, medan Österåker prognostiserar en ökning med omkring 9 procent. Befolkningen i arbetsför ålder

har en svagt positiv trend i riket, men betydligt mer positiv i Österåker, där ökningen uppgår till cirka 14 procent. Detta innebär ett starkare tillskott till den del av befolkningen som är central för arbetsmarknad och skatteunderlag.

Skillnaderna är särskilt tydliga i de äldre åldersgrupperna. I riket ökar gruppen 65–79 år med cirka 9 procent, medan motsvarande ökning i Österåker överstiger 30 procent. För gruppen 80 år och äldre är ökningen knappt 30 procent i riket, jämfört med cirka 33 procent i Österåker. Sammantaget innebär detta att den demografiska tyngdpunkten förskjuts snabbare mot en äldre befolkning i Österåker än i riket, vilket får betydande konsekvenser för kommunens framtida behov av vård och omsorg.

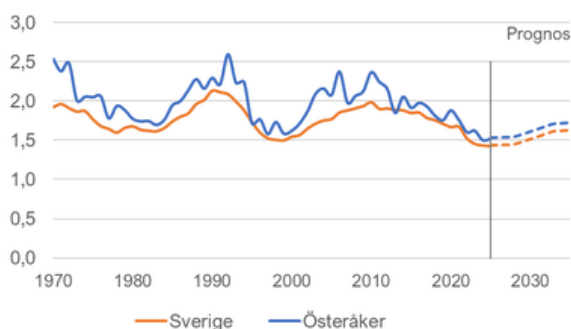

Utmaningar i demografin

Den summerade fruktsamheten är ett mått som beskriver hur många barn en kvinna i genomsnitt skulle få under sin livstid om fruktsamhetsnivåerna för det aktuella året förblev desamma. Det är ett centralt demografiskt mått eftersom det visar barnafödandets långsiktiga utveckling och om befolkningen kan reproducera sig utan inflyttning. En nivå på 2,1 barn per kvinna brukar betraktas som nödvändig för att en befolkning ska vara stabil över tid.

Både Österåker och Sverige har sett en tydlig nedgång i fruktsamheten sedan 2010. Efter en längre period med nivåer runt eller strax under två barn per kvinna har fruktsamheten sjunkit till omkring 1,5 för Österåker och 1,4 i Sverige. Österåker följer i stort den nationella trenden, men ligger historiskt något högre än riksgenomsnittet, vilket också framgår av diagrammet.

Diagram 10: Summerad fruktsambet Riket samt Österåker, utfall 1970–2025, samt prognos 2026–2036.

Prognosen pekar på en försiktig uppgång i fruktsamheten de kommande åren, men nivåerna förväntas fortsatt vara lägre än de som präglade tidigare decennier. Både i Österåker och i landet som

helhet ligger fruktsamheten kvar under reproduktionsnivån, vilket innebär att barnafödandet inte kan upprätthålla befolkningens storlek på egen hand.

Regeringens har tillsatt utredningen *En framtid med barn* som har i uppdrag att analysera de demografiska, samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av Sveriges sjunkande barnafödande och förändrade befolkningssammansättning. Utredningen ska identifiera hinder för familjebildning, stärkt jämställdhet och hög sysselsättning samt föreslå åtgärder som kan bidra till ett mer familjevänligt samhälle och en hållbar befolkningsutveckling. Genom återkommande delrapporter ska utredningen även bidra till folkbildning och en bredare samhällsdiskussion. Uppdraget pågår fram till sommaren 2028 och hittills har tre delrapporter publicerats.

För en kommun som Österåker, som enligt prognosen väntas fortsätta växa främst genom inflyttning av hushåll i arbetsför ålder och deras barn, innebär utvecklingen både möjligheter och utmaningar. Befolkningstillväxt genom inflyttning bidrar till att balansera åldersstrukturen men innebär samtidigt att kommunen befinner sig i konkurrens med andra kommuner om de barnfamiljer som väljer var de vill bosätta sig. Befolkningstillväxten är därmed nära kopplad till både bostadsbyggande, lokala kvaliteter och regionala flyttmönster.

Demografisk försörjningskvot

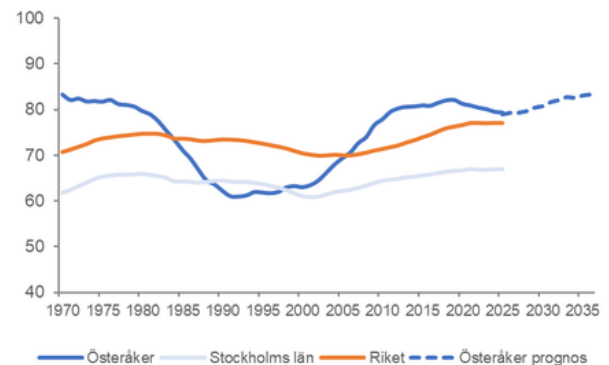
Den demografiska försörjningskvoten visar hur många personer i åldrarna 0–19 år, samt 65 år och äldre som ska försörjas av 100 personer i arbetsför ålder. Måttet ger en övergripande bild av hur befolkningens åldersstruktur påverkar kommunens långsiktiga försörjningsbörda, även om det är en förenklad bild av verkligheten. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är en låg försörjningskvot generellt fördelaktig, eftersom det innebär att en större andel av befolkningen befinner sig i yrkesverksam ålder.

Sedan år 2000 har försörjningskvoten i Österåker ökat, även om ökningen har avtagit något under de senaste åren. Utvecklingen drivs i huvudsak av att antalet äldre invånare har ökat, medan andelen barn och unga har varit relativt stabil.

Prognosen fram till 2036 visar att försörjningskvoten fortsatt ligger på en hög nivå och ökar något i takt med att antalet äldre växer. Andelen yngre bedöms förbli relativt stabil, vilket innebär att ökningen främst förklaras av fler äldre invånare. Prognosen utgår från en fortsatt inflyttning av personer i arbetsför ålder och deras barn, vilket bidrar till att dämpa utvecklingen. Ett scenario med lägre inflyttning påverkar dock försörjningskvoten marginellt, eftersom ökningen till stor del beror på att de äldre redan bor i kommunen och blir fler oberoende av inflyttningstakten.

Sammanfattningsvis innebär utvecklingen att Österåker, liksom många andra kommuner, står inför en fortsatt hög försörjningskvot där en allt större del av befolkningen utgörs av äldre invånare. Detta påverkar både behovet av arbetskraft och efterfrågan på välfärdstjänster och ställer krav på långsiktig planering inom både verksamheter och ekonomi.

Diagram 11: Demografisk försörjningskvot för riket, Stockholms län samt Österåker, samt prognos för Österåker 2026–2036

Försörjningskvot

Österåker: 100 personer i arbetsför ålder ska försörja 45 barn och 34 äldre.

Riket: 100 personer i arbetsför ålder ska försörja 40 barn och 37 äldre.

Stockholms län: 100 personer i arbetsför ålder ska försörja 38 barn och 29 äldre.

Kommunal service och välfärdstjänster

Befolkningens utveckling under prognosperioden har en stark påverkan på behovet av kommunal service och välfärdstjänster. Avsnittet fokuserar på de verksamhetsområden som påverkas mest av den växande befolkningen och av den förändrade befolkningsstrukturen som beskrevs i föregående avsnitt.

Utbildning

Inom verksamhetsområdet utbildning ingår förskola, pedagogisk omsorg, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och vuxenutbildning.

Förskola och pedagogisk omsorg

I december 2025 fanns ca 2 900 folkbokförda barn i åldern 1–5 år i kommunen. På kort sikt, under perioden 2026–2028, väntas antalet barn i åldersgruppen minska något, med de lägsta nivåerna under 2027 och 2028. Därefter vänder utvecklingen uppåt och antalet barn beräknas vara tillbaka på ungefär samma nivå som 2025 omkring år 2032. Till 2036 prognostiseras antalet barn i åldern 1–5 år öka med knappt 400 jämfört med 2025.

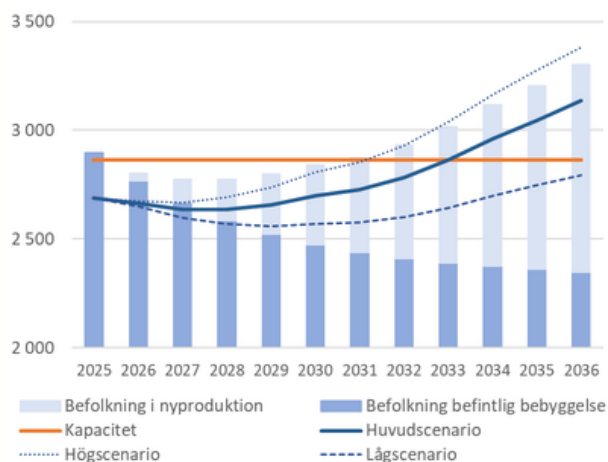
Enligt kommunens lokalbehovsprognos för förskola och grundskola uppgår kapaciteten inom förskola och pedagogisk omsorg till cirka 2 850 platser läsåret 2025/2026. Behovet av förskoleplatser har beräknats utifrån en nyttjandegrad på 95 procent.

I huvudscenariot ökar behovet successivt under prognosperioden, och till 2036 beräknas cirka 3 100 barn vara i behov av förskoleplats. Det motsvarar ett behov som överstiger dagens kapacitet med drygt 300 platser.

Om nybyggnation och befolkningsutveckling följer huvud- eller högscenariot, och inga nya förskoleplatser tillförs, bedöms en brist på förskoleplatser uppstå någon gång mellan 2031 och 2033. Om utvecklingen i stället följer lågscenariot uppstår ingen platsbrist under prognosperioden.

Det är viktigt att notera att befolkningsprognoser är särskilt osäkra för åldersgrupper som ännu inte är födda. Planeringsförutsättningarna påverkas också av faktorer som privata aktörers etablering samt vårdnadshavares val av förskola, både inom och utanför kommunen.

Diagram 12: Behovsprognos förskola, bruten axel

Grundskola och fritidshem

I kommunen finns 12 kommunala och 6 fristående grundskolor. Den obligatoriska utbildningen omfattar förskoleklass (F) samt grundskola och anpassad grundskola i årskurs 1–9. Fritidshem erbjuds till och med vårterminen det år barnet fyller 13 år.

I december 2025 fanns ca 6 600 barn i åldern 6–15 år i kommunen. Enligt huvudscenariot i befolkningsprognosen förväntas antalet barn i grundskoleåldern öka jämnt under hela prognosperioden. Till 2036 beräknas antalet barn i åldersgruppen öka med drygt 370 jämfört med 2025.

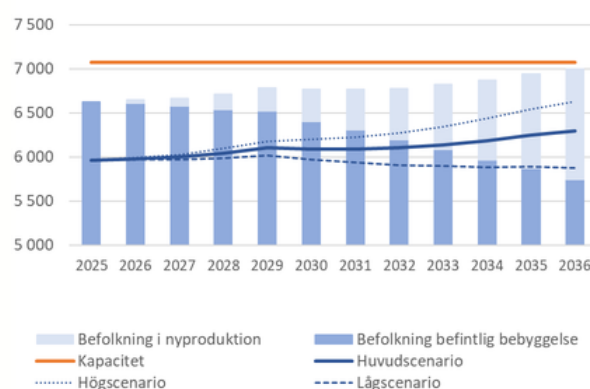
Enligt kommunens lokalbehovsprognos för förskola och grundskola uppgår kapaciteten i grundskolan till drygt 7 000 platser läsåret 2025/2026. Enligt skollagen har elever rätt att välja skola fritt, även utanför den egna kommunen, i mån av plats. Under de senaste åren har cirka 12–14 procent av eleverna valt att gå i skola utanför kommunen, men utvecklingen tyder på att andelen minskar. Mot denna bakgrund antas en framtida nyttjandegrad på cirka 90 procent i kommunens skolor.

Under prognosperioden ökar behovet av grundskoleplatser successivt. 2036 beräknas cirka 6 300 elever vara i behov av en plats i kommunens grundskolor, vilket motsvarar ett behov som ligger cirka 700 platser under dagens beräknade kapacitet.

I högscenariot ökar behovet i snabbare takt. Mot slutet av prognosperioden närmar sig behovet kapacitetstaket, men bedöms fortfarande vara cirka 400 platser lägre än nuvarande kapacitet.

I lågscenariot utvecklas behovet svagare än i huvudscenariot. Antalet barn i grundskoleålder stabiliseras och minskar något över tid, vilket innebär att behovet av grundskoleplatser minskar och bedöms vara cirka 1 100 platser lägre än dagens kapacitet.

Diagram 13: Behovsprognos grundskola, bruten axel

Gymnasieskola

Gymnasieskolan omfattar både högskoleförberedande och yrkesförberedande program samt introduktionsprogram för elever som ännu inte är behöriga till nationella program. I Österåker finns en kommunal och en fristående gymnasieskola.

I december 2025 fanns 1 979 folkbokförda ungdomar i åldern 16–18 år i kommunen, varav 1 963 var inskrivna i gymnasieskolan. Av dessa studerar 26 procent vid den kommunala gymnasieskolan i kommunen och 19 procent vid den fristående. Resterande elever har valt gymnasieskolor utanför kommunen, huvudsakligen i fristående regi.

Utifrån de senaste årens utbildningsval bedöms intresset för högskoleförberedande program fortsatt vara starkt. De största programmen är ekonomi- och samhällsvetenskapsprogrammet. Samtidigt pågår nationella insatser för att öka attraktiviteten i yrkesförberedande utbildningar, i syfte att bättre möta arbetsmarknadens kompetensbehov.

Vuxenutbildning

Den kommunala vuxenutbildningen (Komvux) erbjuder utbildning på grundläggande och gymnasial nivå, svenska för invandrare (SFI) samt anpassad utbildning för vuxna. I Österåker har invånarna tillgång till cirka 26 godkända utbildningsanordnare genom samverkansorganisationen Vux Norrort. Elevadministrationen hanteras via avtal med Kunskapscentrum Nordost (KCNO).

Under 2025 studerade drygt 1 500 invånare i Österåker inom Komvux. Av dessa deltog cirka 60 procent i utbildning på gymnasial nivå, 12 procent på grundläggande nivå och 27 procent i SFI. Endast ett fåtal studerade inom anpassad utbildning för vuxna.

Komvux har fått en allt viktigare roll i att möta arbetsmarknadens behov av kompetens. I Stockholms län är antalet studerande inom Komvux idag i nivå med gymnasieskolan.

Sedan 2025 omfattas Komvux av ett dimensioneringsuppdrag, vilket innebär att utbildningsutbudet i högre grad ska anpassas efter arbetsmarknadens behov. Detta inkluderar även nya ersättningsmodeller som syftar till att öka attraktiviteten i yrkesutbildningar.

Från och med 2026 införs dessutom ett aktivitetskrav i den nya socialtjänstlagen. Det innebär att kommunerna ska erbjuda heltidsaktiviteter till personer som under en längre tid har haft försörjningsstöd. I detta arbete blir Komvux en central insats för att stärka individers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Antalet studerande inom Komvux bedöms öka de kommande åren.

Vård och omsorg

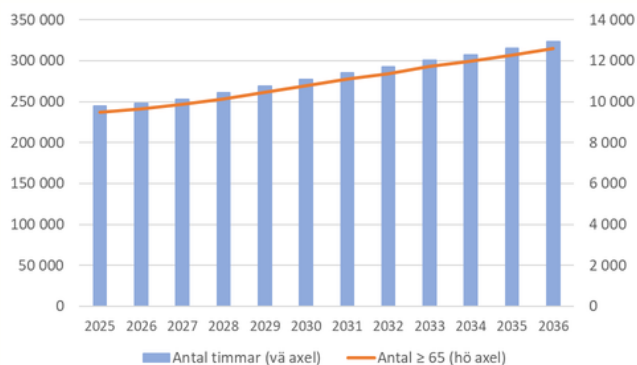
Inom verksamhetsområdet vård och omsorg ingår äldreomsorg med särskilt boende och hemtjänst, samt funktionsnedsättning, LSS och psykiatri.

Äldreomsorg

Volymerna inom äldreomsorgen har ökat under en längre tid och prognosen visar att ökningen kommer att accelerera framöver. Under prognosperioden beräknas antalet personer i åldern 80 år och äldre öka med cirka 33 procent i kommunen. För gruppen 90 år och äldre är ökningen ännu mer markant, omkring 180 procent. Samtidigt lever fler människor längre med kroniska sjukdomar, vilket leder till ett ökat behov av vård- och omsorgsinsatser.

Inom hemtjänsten förväntas antalet utförda timmar öka i takt med att antalet äldre invånare blir fler. Ökningen är särskilt tydlig i de högsta åldrarna, där personer över 90 år bedöms stå för en allt större andel av behovet. Detta innebär att stödsatserna inte bara blir fler, utan också mer omfattande.

Diagram 14: Prognos över antalet utförda timmar inom hemtjänsten

Kommunens kapacitet inom särskilt boende uppgick vid utgången av 2025 till knappt 400 platser.

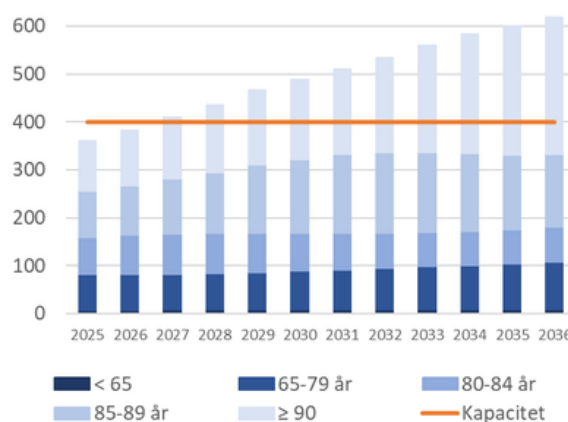
Beräkningarna utgår från att cirka 1,2 procent av åldersgruppen 65–79 år, 4,3 procent av gruppen 80–84 år, 11,3 procent av gruppen 85–89 år, samt 27 procent av personer 90 år och äldre har behov av särskilt boende.

Behovet av både särskilt boende och hemtjänstinsatser förväntas öka successivt i takt med att antalet invånare över 65 år växer. Redan 2027 beräknas nuvarande kapacitet inom särskilt boende

vara fullt utnyttjad. Till år 2036 uppskattas behovet uppgå till cirka 600 platser, vilket motsvarar ett underskott på omkring 200 platser jämfört med dagens kapacitet.

För den äldre befolkningen bedöms nybyggnation ha en begränsad påverkan på behovsutvecklingen, eftersom den i huvudsak drivs av demografiska förändringar snarare än inflyttning. Det innebär att skillnaderna mellan hög-, huvud- och lågscenari är relativt små inom detta område.

Diagram 15: Behovsprognos särskilt boende, enligt huvudscenari

Kommunen arbetar aktivt för att äldre ska kunna bo kvar i det egna hemmet så länge som möjligt. Detta bidrar ofta till ökad trygghet och livskvalitet, samtidigt som det kan minska behovet av mer resurskrävande insatser. Förutsättningarna stärks genom tillgång till hemtjänst, stödtjänster, trygghetsboenden, välfärdsteknik samt hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande insatser.

Digitala lösningar, såsom trygghetslarm, digital tillsyn och stöd för inköp och kommunikation, möjliggör ökad självständighet för den enskilde samtidigt som tryggheten bibehålls. För att dessa lösningar ska få fullt genomslag krävs både fortsatt teknikutveckling och stöd till äldre i att använda tekniken, exempelvis genom digital handledning.

Förebyggande och hälsofrämjande arbete får en allt viktigare roll i takt med den demografiska utvecklingen. Genom att arbeta rehabiliterande och främja fysisk aktivitet, social gemenskap och delaktighet kan behovet av omfattande vård- och omsorgsinsatser senare i livet minska eller skjutas upp

Finansiering av verksamheten

Finansieringen av kommunens verksamhet är beroende av vad som händer i omvärlden, hur bostadsmarknaden ser ut, befolkningens sammansättning och tillväxt, samt verksamheternas utveckling. Kommunens intäkter består i huvudsak av skatteintäkter. Utöver det tar kommunen del av det kommunala utjämningsystemet och av statsbidrag. Vissa verksamheter genererar intäkter, exempelvis taxor och avgifter, arrenden, exploateringsintäkter eller reavinster från försäljning av tillgångar samt intäkter av finansiell karaktär.

Skatteintäkter

Den kommunala beskattningsrätten är en grundläggande del av det kommunala självstyret och en viktig förutsättning för att kommunen ska kunna vara ekonomiskt oberoende. I regeringsformen, 14 kap. 4§ står det att kommuner och regioner har rätt att ta ut skatt för att kunna sköta sina uppgifter. Det betyder att kommunens rätt att ta ut kommunalskatt är skyddad i grundlagen.

För kommunen är skatteintäkterna den största och viktigaste inkomstkällan. Basen för kommunalskatten är invånarnas beskattningsbara förvärvsinkomster, till exempel löner, olika ersättningar som sjukpenning och a-kassa, pensioner samt inkomster från näringsverksamhet som inte drivs i aktiebolag.

På sikt är sysselsättningen avgörande för skattebasens utveckling. Skattebasen är direkt beroende av hur de arbetade timmarna och beskattningsbara förvärvsinkomsterna utvecklas för att kunna finansiera framtidens välfärd.

Österåkers kommun har haft Sveriges lägsta kommunala skattesats sedan 2019. 2026 är skattesatsen 16,60 öre per skattekrona. Medelskattesatsen 2026 för samtliga svenska kommuner är 20,69 öre. Beräkningarna i denna rapport baseras på en skattesats om 16,60.

Skatteprognosen baseras på kommunens skatteunderlagsprognos och skattesats för 2026, samt kommunens befolkningsprognos.

Uppräkningsfaktorerna som har använts är i grunden uppräkningsfaktorer, enligt SKR:s bedömning, samt

kommunens befolkningsprognos. SKR:s uppräkningsfaktorer används fram till och med 2033 (planerings- och modellverktygets simuleringar sträcker sig fram till 2033), efter det bygger uppräkningsfaktorerna på ett snitt av tidigare års uppräknningar, samt befolkningsprognos. Eventuella konjunkturförändringar tas inte med i beräkningen.

Under prognosperioden 2027–2036 förväntas skatteunderlaget och skatteintäkterna öka med i genomsnitt 4,5 procent per år med anledning av löneökningar, inflation, ökat skatteunderlag samt volym, främst med anledning av ökad befolkningsmängd. Ökningstakten av skatteunderlaget prognostiseras vara något högre fram till 2029 för att sedan avta något under utblicksperioden. Under prognosperioden förväntas antalet invånare i Österåkers kommun att öka, vilket kommer att bidra till det ökade skatteunderlaget, men också ett ökat demografiskt tryck som påverkar utjämningsystemen. Förändringar i skattekraften får påverkan på inkomstutjämnningen medan förändringar i demografin får påverkan på kostnadsutjämnningen. Enligt befolkningsprognos och antaganden om skattekraft beräknas kommunen sammantaget erhålla bidrag under hela perioden, med en svag ökning under utblicksperioden.

Österåkers kommun har haft Sveriges lägsta kommunala skattesats sedan 2019. 2026 är skattesatsen 16,60 öre per skattekrona.

Det kommunala utjämningsystemet

Utgjämningsystemet är statens sätt att utjämna skillnader och skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar mellan landets kommuner. Det är stora skillnader i skattekraft och mellan befolkningens behov av service i olika delar av landet, samtidigt som staten vill att invånarna ska garanteras likvärdig kommunal service. Syftet är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner att tillhandahålla service oberoende av skattekraft och kostnader som inte går att påverka.

Regeringen har under senare år låtit genomföra en omfattande översyn av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Mindre justeringar har införts under 2025 och regeringen har meddelat att fler förslag om utjämningsystemet kommer att presenteras under 2026. Läs mer under avsnittet Statliga reformer om Utredningen av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Eftersom förslagen ännu inte är kända har de inte beaktats i nuvarande prognoser. När förslagen presenteras och genomförs kan de komma att påverka kommunens intäkter och därmed de långsiktiga ekonomiska förutsättningarna.

Inkomstutjämnningen räknas ut efter skattekraft och garanterar kommuner 115 procent av en uppräknad medelskattekraft. Utjämnningen är i huvudsak finansierad av staten. Österåkers skattekraft överstiger garantinivån på 115 procent, vilket innebär att Österåker betalar en avgift i inkomstutjämnningen.

Kostnadsutjämnningen är till för strukturella behov. Den är mellankommunal och utjämnar för skillnader i behov som kan bero på demografi, geografi eller socioekonomiska förutsättningar. Österåker erhåller bidrag i kostnadsutjämnningen.

Regleringsposten utgör skillnaden mellan det generella statsbidraget (anslag för kommunalekonomisk utjämnning) och kommunernas anspråk utifrån ovanstående delar. Regleringsposten, som kan vara såväl positiv som negativ, fördelas lika till kommuner. Regleringsposten påverkas av ändrade statsbidrag mellan åren, men också av hur kostnaden för inkomstutjämningsystemet ändras.

Utfallet i utjämningsystemet påverkas inte av nivån på skattesatsen.

LSS-utjämningsystemet är likt kostnadsutjämnningen en mellankommunal utjämnning. Dock ingår det inte som en del i det kommunalekonomiska utjämningsystemet eftersom man inte kunnat hitta opåverkbara faktorer som samvarierar med kostnader för LSS. Därför ligger det i ett separat system, men syftet är detsamma. Även i utformningen är utjämningsystemet för LSS likt kostnadsutjämnningen. Österåker betalar en avgift i LSS-utjämnningen.

Kommunkoncernen

Kommunens hel- och delägda bolag, som ingår i kommunkoncernen, består av Österåkers Stadshus AB, Armada Fastighets AB, del i Roslagsvatten AB samt del i Kommunalförbundet Norrvatten. Bolagens räkenskaper följs årligen upp genom sammanställda räkenskaper i kommunens årsredovisning.

Österåkers Stadshus AB

Österåkers Stadshus AB bildades 2024 och syftet med bolaget är att som moderbolag äga och förvalta aktier i Österåkers kommuns hel- och delägda bolag. Bolaget ska förstärka och tydliggöra Österåkers kommuns styrning över dotterbolagen i en för kommunen önskvärd riktning, både i förhållande till kommunens vision och övergripande mål.

Armada Fastigheter AB

Armadas uppdrag är att tillhandahålla verksamhetslokaler och bostäder. När befolkningen ökar och fler verksamheter etableras ökar också behovet av trygga, funktionella och ändamålsenliga lokaler. Samtidigt ställs allt högre krav på hållbarhet, energieffektivitet och långsiktig fastighetsförvaltning. Under de kommande åren ligger fokus på att förvalta, utveckla och anpassa det befintliga fastighetsbeståndet så att det möter kommunens behov. Arbetet omfattar både reinvesteringar i befintliga byggnader och åtgärder som förbättrar energiprestanda, inomhusmiljö och lokalanvändning. Armada kommer att spela en viktig roll i framtagandet av ny simhall under början av prognosperioden.

Bolaget behöver balansera investeringarna mot ett ökat kostnadstryck till följd av högre räntor, byggkostnader och energipriser. Avsikten är att säkerställa att kommunens fastigheter håller god kvalitet, stödjer välfärdens behov och bidrar till en hållbar samhällsutveckling i Österåker.

Roslagsvatten AB

Roslagsvattens uppdrag är att säkerställa tillgången på vatten, avloppsrening och avfallshantering för invånarna. Fler invånare och nya bostäder gör att kraven på vatten, avlopp och avfall ökar. Samtidigt är delar av infrastrukturen ålderstigen och behöver förnyas.

Det viktigaste projektet under perioden är det nya avloppsreningsverket i Margretelund. Reningsverket är avgörande för att klara framtidens behov av avloppsrening i Österåker och Vaxholm. Det möjliggör fortsatt bostadsbyggande, förbättrar miljöprestandan och minskar sårbarheten i systemen. Anläggningen planeras tas i drift 2027–2028 och ersätter äldre och mindre robusta lösningar.

För att reningsverket ska fungera effektivt krävs även stora investeringar i ledningsnät och överföringsledningar, som gör det möjligt att leda avloppsvatten på ett säkert sätt från växande områden till Margretelund. Dessa åtgärder är nödvändiga för både driftsäkerhet och kommunens fortsatta utveckling. Parallellt ökar fokus på förnyelse och tillgångsförvaltning. Genom bättre planering, prioritering och digitalisering ska underhållsskulden minska, läckage reduceras och resurser användas mer effektivt.

Även avfallsverksamheten genomgår stora förändringar. Ny lagstiftning innebär att fastighetsnära insamling av förpackningar införs successivt, med nya insamlingssystem på både fastlandet och i skärgården. Detta kräver omfattande investeringar och nya arbetssätt, men syftar till bättre service, högre återvinning och en mer hållbar avfallshantering.

Perioden innebär höga investeringsnivåer, där reningsverket i Margretelund är den största och mest betydelsefulla investeringen. Detta leder till ökad upplåning och högre kapitalkostnader under flera år. För att finansiera investeringarna behöver taxorna justeras successivt, med ambitionen att fördela kostnadsökningarna över tid och undvika kraftiga engångshöjningar.

Norrvatten AB

Norrvattens uppdrag är att förse invånarna med dricksvatten. Norrvatten står inför flera viktiga förändringar de kommande åren. Kraven på dricksvatten ökar, både när det gäller mängd, kvalitet och säkerhet.

Den viktigaste satsningen framåt är bygget av ett nytt vattenverk, Norrvattens framtida vattenproduktion (NFVP). Det nya vattenverket behövs för att klara framtidens behov av dricksvatten och för att möta nya krav på rening, till exempel av PFAS och andra skadliga ämnen. Byggstart planeras till 2026 och anläggningen ska ge tillräcklig kapacitet långt in i framtiden. Under tiden behöver det nuvarande vattenverket fortsätta att rustas för att driften ska vara säker.

Norrvatten stärker också arbetet med beredskap och säkerhet. Ett mer osäkert omvärldsläge, nya lagkrav och ökad risk för störningar gör att skydd av anläggningar, IT-säkerhet och förmågan att hantera kriser blir allt viktigare. Samarbetet med medlemskommunerna och andra aktörer i regionen fördjupas.

För att minska trycket på systemen arbetar Norrvatten tillsammans med kommunerna med hållbar vattenanvändning. Under varma dagar ökar vattenförbrukningen kraftigt, vilket driver stora investeringsbehov. Genom att minska förbrukningstopparna kan investeringar skjutas på framtiden, kostnader hållas nere och leveranssäkerheten förbättras.

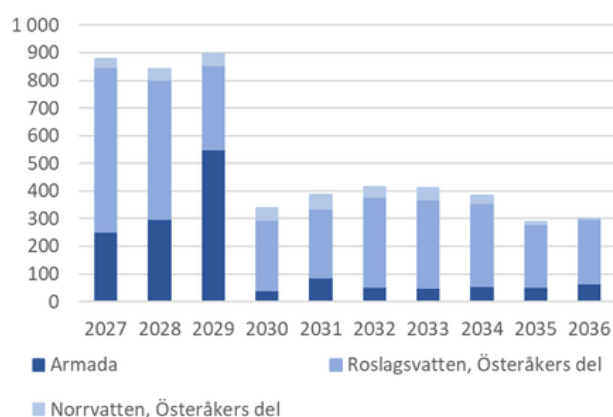
Ekonomiskt innebär perioden mycket stora investeringar. Det leder till ökad upplåning och högre kapitalkostnader under flera år. För att hantera detta arbetar Norrvatten med tydlig prioritering av investeringar, aktiv räntehantering och successiva justeringar av vattenavgiften, i stället för stora engångshöjningar.

Koncernens skuldutveckling

Koncernens skuld utvecklas i takt med de stora investeringar som genomförs inom fastigheter, vatten, avlopp och avfall. Detta innebär ett ökat behov av upplåning och därmed högre skuldsättning under perioden. Diagram 16 nedan visar bolagens samlade investeringsbehov under perioden 2027–2036, fördelat på Armada Fastighets AB samt Österåkers delar av Roslagsvatten och Norrvatten. Investeringarna är som högst under åren 2027–2029, då flera större projekt genomförs parallellt.

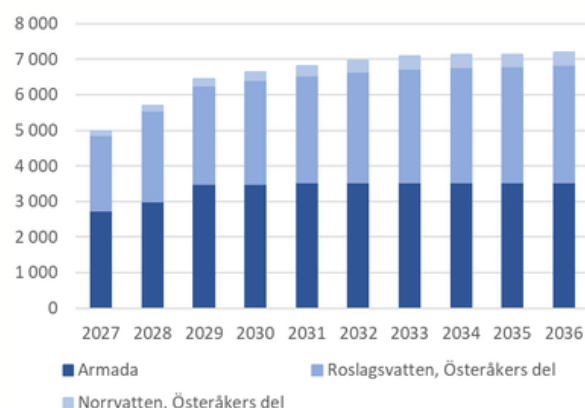
Diagram 16: De kommunala bolagens investeringsbehov per år, mnr

Armadas investeringar ökar fram till 2029, vilket bland annat beror på prognostiserade reinvesteringar i befintligt fastighetsbestånd samt projektet med ny simhall. Därefter minskar investeringsnivån när de största projekten avslutas.

Roslagsvattens investeringar är höga under hela perioden, med en tydlig topp runt 2027–2029. Det hänger främst samman med byggandet av det nya avloppsreningsverket i Margretelund, samt nödvändiga investeringar i ledningsnät och överföringsledningar. Efter 2030 ligger investeringsnivån kvar på en jämförelsevis hög nivå, drivet av fortsatt förnyelse av VA-infrastrukturen. Norrvattens investeringar är framförallt höga under perioden 2028–2033 i takt med satsningen på det nya vattenverket (NFVP). Även efter projektet fortsätter investeringarna på en hög nivå till följd av stora och långsiktiga behov inom dricksvattenförsörjningen.

Diagram 17: De kommunala bolagens låneskuld, förväntade utveckling, i mnr.

Under perioden har koncernen ett mycket stort investeringsåtagande, vilket förklarar en ökad upplåning och stigande skuldsättning. I Diagram 17 visas hur låneskulden förväntas utvecklas.

Den totala skulden ökar tydligt fram till början av 2030-talet. Därefter planar skuldutvecklingen ut när investeringstakten minskar och projekten successivt färdigställs.

Verksamheternas kostnader

Kommunen har löpande kostnader för att bedriva verksamhet, exempelvis löner till anställda, lokalhyror, köp av verksamhet med mera. Utöver det tillkommer centrala poster bestående av regleringspost avseende pensioner, finansiella kostnader och oförutsedda kostnader. Kommunen har också utgifter för sin investeringsverksamhet. Investeringar innebär framtida driftkostnader, främst i form av avskrivningar.

Investeringsverksamheten

En investering är inte en direkt driftkostnad utan en utgift av engångskaraktär för en tillgång som i bokföringen beräknas ha ett värde i verksamheten under en längre tid, exempelvis när kommunen investerar i infrastruktur. Dessa investeringar genererar kapitalkostnader, vilket i sig är driftkostnader. Kapitalkostnader består av både avskrivningskostnader och interna räntekostnader. Avskrivningar är ett sätt att dela upp utgiften för en tillgång över tid och internräntan kan ses som en kompensation för den alternativa avkastning som kunde erhållits om inte kapitalet bundits i investeringen, eller den faktiska räntekostnaden om investeringen finansierats med lån. Motivet är att ge en rättvisande bild av kommunens förbrukning för respektive redovisningsperiod. Storleken på kapitalkostnadsökningen är i stor utsträckning unik för varje enskilt projekt och dess unika komponentfördelning.

Anslagsfinansierade investeringar

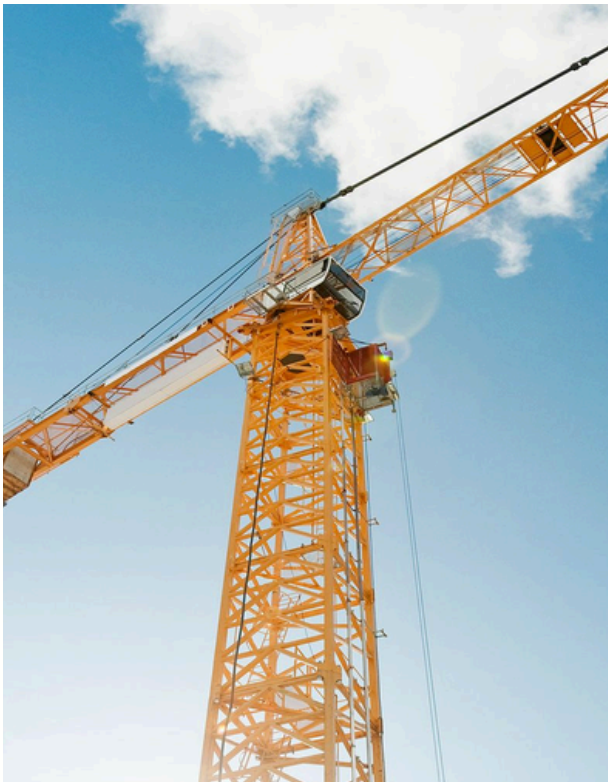
Kommunens investeringsbehov tas i huvudsak fram inom samhällsbyggnadsförvaltningen. Efter beslut om investeringsram sker en prioritering utifrån behov. Under prognosperioden beskrivs den uppskattade investeringsram som beräknats de kommande åren för att underhålla befintliga kommunala anläggningar i form av reinvesteringar samt investeringar i nya anläggningar utifrån behov av planerad utveckling av kommunen. Till grund för prognosen ligger kommunens tioåriga investeringsplan. Risker och osäkerheter finns bland annat kopplat till att något projekt utgår, förändras eller förskjuts i tid utifrån omvärldens inverkan på verksamheten. Investeringsbidrag kopplat till projekten är svårbedömda och av försiktighetsprincip inte beaktade.

2027 planeras genomförandet av flera samhällsbyggnadsprojekt inledas som medför att behov av vissa följdinvesteringar. Det gäller bland annat projekt Kanalterassen med anpassningar och ombyggnad av Centralvägen samt utveckla gångstråket utmed Åkers kanal.

Samhällsbyggnadsprojekt Röllingby södra medför behov av anpassningar av Storängsvägen. Projekten förutsätter bland annat lagakraftvunna detaljplaner och erforderliga tillstånd. Under samma period planeras även detaljprojekteringen av dagvatten- och skyfallshantering i och kring Åkers kanal påbörjas.

2028 planeras Västra Banvägen att utvecklas vidare. Planerade investeringar syftar till att skapa en mer funktionell och trafiksäker gata, med förbättrad framkomlighet för busstrafik, samt anpassningar för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Projektet är omfattande och sträcker sig över flera år. Under året planeras även detaljprojekteringen av en gång- och cykelväg i anslutning till Margretelunds reningsverk starta.

2029 följer ytterligare investeringar inom klimatanpassning och skyfallshantering i och kring Åkers kanal. Tidplan för genomförande av dessa åtgärder är delvis styrda av tidsbegränsade tillstånd för vattenverksamhet och anläggningarna genomförs för att säkerställa långsiktigt hållbar hantering av dag- och skyfallsvatten.

Exploateringsfinansierade investeringar

Markexploatering avser åtgärder för att anskaffa, bearbeta och iordningsställa ett specifikt område där framtagande av en detaljplan krävs i syfte att ändra markanvändningen, till exempelvis för att bygga bostäder och verksamhetslokaler. I samband med att ett område exploateras för exempelvis bostäder behöver anläggningsinvesteringar genomföras för att förse området med infrastruktur såsom gator, torg, parker, grönområden med mera. Kommunen blir huvudman för dessa allmänna anläggningar och ansvarar för dess framtida drift.

Finansieringen av ett exploateringsprojekt kan ske på olika sätt:

- Genom uttag av ersättningar
- Genom fastighetsförsäljning till byggherre
- Genom fastighetsförsäljning till privatperson
- Skattemedel
- Genom uttag av avgifter såsom planavgifter och anläggningsavgifter för vatten- och avlopp med mera.

Hur exploateringen finansieras beror normalt på om marken som ska exploateras ägs av kommunen eller inte samt hur många olika fastighetsägare som berörs. Kommunen tillämpar även medfinansieringsersättning till följd av kommunala investeringar i statlig eller regional transportinfrastruktur. Kommunerna har rätt att i exploateringsavtal ta ut så kallad medfinansieringsersättning i samband med investeringar i statlig eller regional infrastruktur. Den får tas ut under förutsättning att den väg eller järnväg som kommunen bidrar till medför att den fastighet eller de fastigheter som omfattas av detaljplanen kan antas öka i värde.

Exploateringsverksamheten

- olika typer av projekt

Kommuns övergripande princip vad avser samhällsbyggnadsprojekt är att det ska ske på ett sådant sätt att kommunens kostnader för planläggning av mark som inte ägs av kommunen ska finansieras genom plankostnadsavtal eller planavgifter i samband med bygglov och genomförande ska täckas av markförsäljningsintäkter och/eller ersättningar från exploatör eller fastighetsägare.

Infrastruktur som ska anläggas i samband med exploatering av mark som inte ägs av kommunen, finansieras utifrån en kostnadsfördelning mellan kommun och exploatör som fastställts i ett exploateringsavtal. I den typen av exploateringsområden kommer anläggningsinvesteringarna således till stor del finansieras av exploatören. Genomförandet av anläggningarna utförs antingen av kommunen eller exploatören. I det fall exploatören bygger ut anläggningarna, överlåter exploatören anläggningen till kommunen efter färdigställande vilket bidrar till att kommunens anläggningstillgångar ökar. Dessa genererar kapitalkostnader i form av intern ränta och avskrivningar som inte i tid sammanfaller med överlåtelsen eller genomförandet, samt ökade volymer inom kommunens löpande drift- och underhållskostnader.

Diagram 18: Exploateringsfinansierade investeringar i mnr

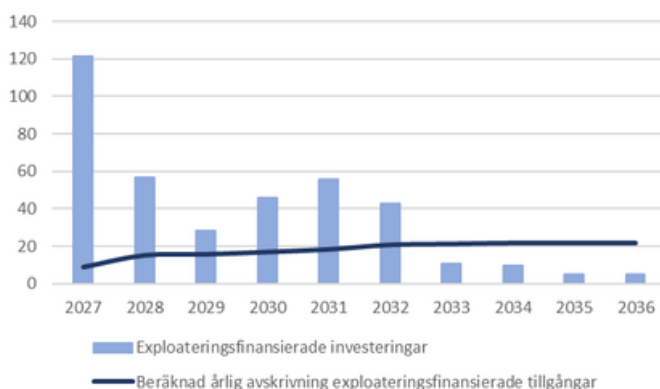
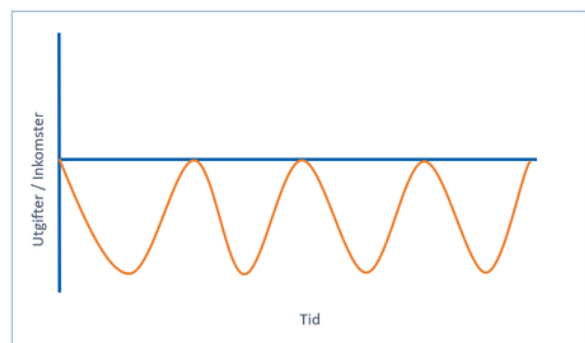

Diagram 18 visar årliga exploateringsfinansierade investeringar, samt beräknade tillhörande avskrivningskostnader i takt med att de tas i bruk och överförs till kommunen. De största investeringarna avser främst exploateringsområdena Hagby Äng och Kulle samt Kanalterassen, med tyngdpunkt på åren 2027 och 2028 för Hagby Äng och Kulle.

I exploateringsprojekt där kommunen inte äger marken tar kommunen betalt för de åtgärder som kommunen genomför på allmän plats genom bland annat ersättning i exploateringsavtal och anläggningarna övergår till kommunens ägo. Kostnaderna faktureras exploatören löpande. Exempel på denna typ av projekt i Österåker är Skogsbo samt del av Hagby äng och kulle etapp 1.

Figur 1: Betalningsströmmar vid exploateringsfinansierad investeringsprojekt

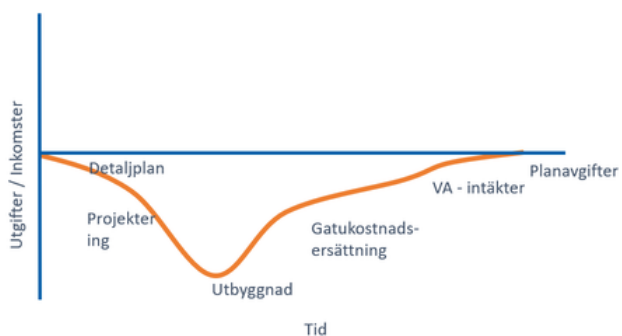
När kommunen äger mark och avser att markanvisa denna med planerad försäljning kan kommunen iordningsställa mark för att möjliggöra exploatering. Kommunen får då inledningsvis utgifter för planläggning, projektering och utbyggnad. Försäljningsintäkten bör normalt täcka kommunens utgifter och ge ett överskott. Exempel på denna typ av projekt i Österåker är del av Hagby äng och Kulle etapp 1 samt framtida etapp inom planprogram för Åkersberga centrum.

Figur 2: Betalningsströmmar vid markanvisningsprojekt

Planläggning av områden med flera fastighetsägare till exempel fritidshusområden, så kallade förnyelseområden, där man önskar möjliggöra permanentboende eller förtätning, finansieras vanligen genom framtida planavgifter i samband med bygglov. Investeringskostnaden kan antingen regleras i ett exploateringsavtal mellan kommunen och respektive fastighetsägare eller tas ut genom beslut om gatukostandasersättning. Kostanden för befintliga fastigheter faktureras när anläggningarna är utbyggda och tagna i drift medan nybildade fastigheter faktureras vid avstyckning. Eftersom uppbärbetade kostnader och intäkter ska kostnadsföras det år de uppkommer medför den här typen av projekt att kommunen har en tidsförskjutning mellan utgift och intäkt. Exempel på ett sådana områden är Täljö Gottsunda samt Valsättra.

Figur 3: Betalningsströmmar vid förnyelseområde

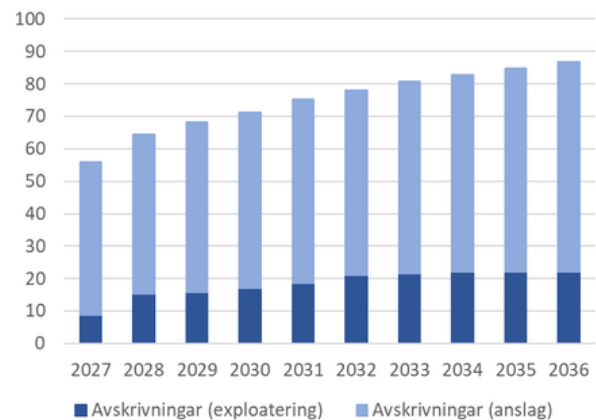

Kapitalkostnader

Kapitalkostnader är driftkostnader genererade av både den anslagsfinansierade och exploateringsfinansierade investeringsverksamheten. Kapitalkostnaderna i kommunens redovisning består av både avskrivnings- och interna räntekostnader. Avskrivningar används i redovisningen för att fördela utgiften över tillgångens ekonomiska livslängd.

Avskrivningarna beräknas öka under prognosperioden utifrån identifierat investeringsbehov. Osäkerhet ligger i när varje investeringsprojekt kan tas i bruk och aktiverats som en anläggning. Prognosen omfattar inte interna räntekostnader, eftersom dessa är interna poster och inte påverkar kommunens samlade resultat. Diagram 19 visar kommunens totala utveckling av avskrivningskostnader till följd av både anslagsfinansierad och exploateringsfinansierad investeringsverksamhet.

Diagram 19: Avskrivningskostnadens utveckling under prognosperioden i mnkr.

Centrala poster

Centrala poster utgörs av såväl kostnadsposter som intäktsposter och består i huvudsak av regleringspost avseende pensioner, statsbidrag, markaffärer, oförutsedda kostnader, samt finansiella poster.

Pensioner

Kommunens upparbetade pensionsskuld är uppdelad i två typer av skulder: den som är intjänad före och den som är intjänad efter 1998.

Kommunen redovisar sin pensionsskuld enligt blandmodellen. Blandmodellen innebär en blandning av en kassamässig och bokföringsmässig logik.

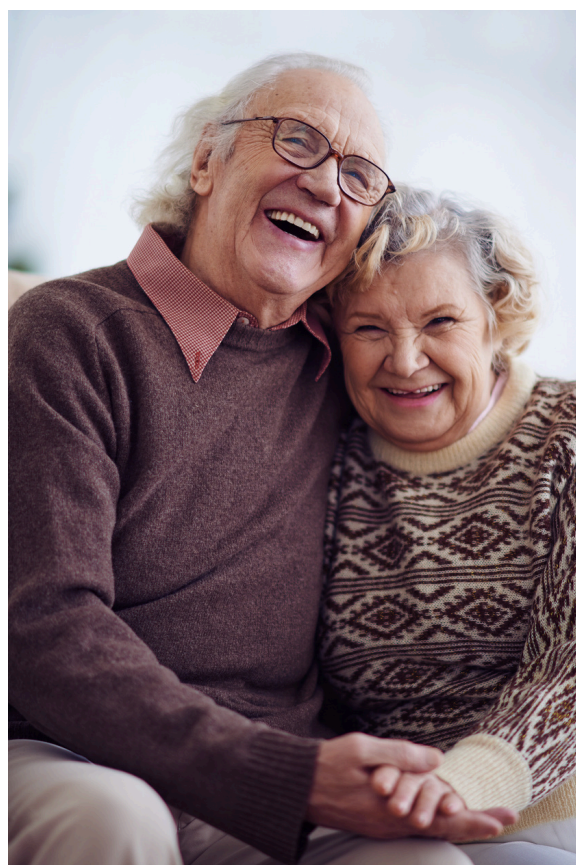
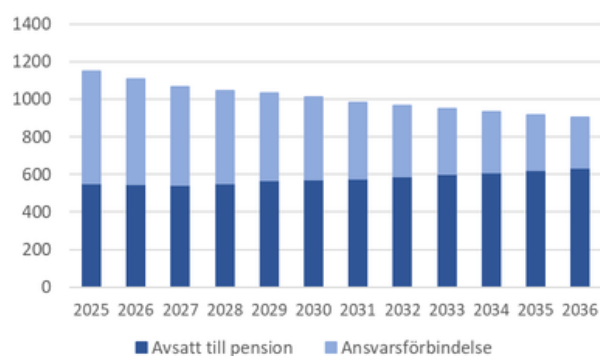
Pensionsförpliktelsen och löneskatten som är intjänad före 1998 ska enligt lagstiftningen redovisas som en ansvarsförbindelse inom linjen (utanför balansräkningen), och kostnader ska belasta resultatet först vid utbetalningstillfället, det vill säga en kassamässig logik. Pensionsförpliktelser och löneskatter som är intjänade efter 1998 ska redovisas som en kostnad när förpliktelsen uppkommer, och tas upp i balansräkningen som en avsättning. Denna del av pensionsåtagandet bygger på en bokföringsmässig logik.

Kommunens pensionsförvaltare, KPA, har på uppdrag av kommunen gjort en långsiktig beräkning av kommunens pensionsåtagande. Pensionsskulden i ansvarsförbindelsen beräknas vid årsskiftet 2025 uppgå till cirka 600 mnkr och fram till 2036 beräknas den ha minskat till cirka 270 mnkr. Skulden beräknas vara helt utbetald i mitten av 2060-talet.

Pensionsskulden i balansräkningen består av förmånsbestämd ålderspension intjänad efter 1998 av anställda födda före 1986. I och med nytt pensionsavtal från 2023 fylls inte pensionsskulden på med nya individer, däremot ligger intjänande för de individer kvar som inte aktivt valt att byta till den nya pensionslösningen. Pensionsskulden uppgår vid årsskiftet 2025 till cirka 550 mnkr och beräknas öka under prognosperioden till cirka 630 mnkr. Skulden beräknas vara helt utbetald under av 2080-talet.

Kommunens totala pensionskostnader består i huvudsak av pensionsutbetalningar för pensionärer, individuell del för nuvarande anställda samt avsättningar för förmånsbestämd pension. Särskild löneskatt inkluderas i alla delar.

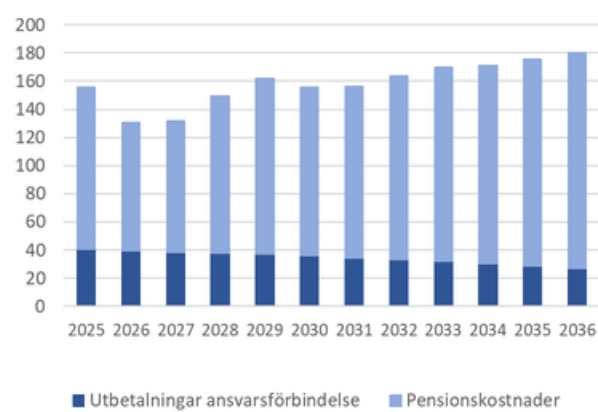
Diagram 20: Pensionsskuld inkl. särskild löneskatt, i mnkr.

Pensionskostnaderna fluktuerar under perioden med anledning av inflationen och dess inverkan på prisbasbelopp (PBB). Prisbasbeloppet räknas varje år ut av SCB, beslutas av regeringen och baseras på KPI juni föregående år. PBB ligger bland annat till grund för värdesäkring av intjänad pension och får kostnadseffekt på alla delar inom kommunens totala pensionskostnader. Utöver PBB påverkas pensionskostnaderna även av Inkomstbasbeloppet (IBB). IBB fastställs av pensionsmyndigheten och påverkar den förmånsbestämda ålderspensionen. IBB används för att beräkna vilka individer som har rätt till förmånsbestämd ålderspension. En eventuell större höjning av IBB ger lägre kostnader för den förmånsbestämda delen eftersom färre individer då antas tjäna över 7,5 IBB och därmed vara berättigade till ett högre pensionsintjänande.

Diagram 21 visar utvecklingen av kommunens pensionskostnader under perioden 2025–2036. I början av perioden är kostnaderna lägre, vilket framförallt hänger samman med lägre inflationsantaganden. Under åren 2028–2029 ökar pensionskostnaderna när inflationen bedöms bli högre. Från och med 2030 stabiliseras utvecklingen när inflationen antas följa Riksbankens mål på 2 procent, vilket ger en mer jämn ökning av kostnaderna över tid. Utbetalningarna och avgifterna i ansvarsförbindelsen kommer att klinga av medan den avgiftsbestämda pensionen kommer att öka.

Diagram 21: Pensionskostnad inkl. särskild löneskatt, i mnkr.

Finansiella poster

De finansiella posterna består av både intäkter och kostnader. Intäkterna är i första hand borgensavgifter, ränteintäkter på kommunens likvidkonto, realiserade vinster för placerad likviditet i värdepapper, samt avkastning från koncernbolagen. För prognosperioden har finansiella intäkter beräknats för borgensintäkter. Av försiktighetsprincip har inga övriga finansiella intäkter beräknats.

Finansiella kostnader utgörs till största del av räntekostnader vid beräkning av finansiell leasing samt förändringar i kommunens avsättningar.

Österåkers kommun tillämpar RKR:s regler för redovisning av leasingavtal, vilket innebär att många hyresavtal redovisas som finansiell leasing. Ett sådant avtal betraktas redovisningsmässigt som ett köp av en tillgång som finansieras med lån. I stället för att hela leasingavgiften redovisas som driftkostnad delas betalningen upp i avskrivning och räntekostnad. Avskrivningen speglar tillgångens värdeminskning, medan räntekostnaden motsvarar finansieringen av tillgången. Det är detta tillvägagångssätt som gör att de finansiella kostnaderna förändras.

Kommunens största avsättningar är kopplade till pensionsskulden, läs mer under avsnitt Pensioner, och till kommunens åtagande i Sverigeförhandlingen för

medfinansiering av Roslagsbanan till city. Kommunens avsättning för medfinansieringen nuvärdesberäknas till dagens penningvärde. Den indexregleras årligen med KPI, samt SKR:s prognos för KPI för kommande budget och prognosår, därefter antas att KPI uppgår till två procent vilket motsvarar Riksbankens mål för inflationen. Som räntesats används indikativa räntor från Kommuninvest.

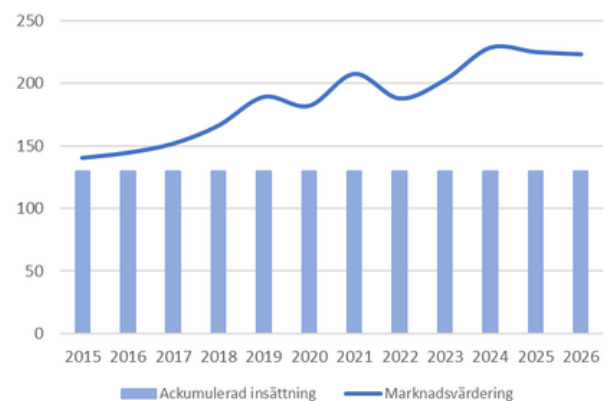
Enligt Kommunfullmäktige ska berörda kommunala bolag betala en årlig borgensavgift. Enligt 2025 års bokslut för Österåkers kommun uppgick borgensåtagandet till 3 800 mnkr. Borgensavgifter genererar således en årlig intäkt på cirka 13 mnkr, vilket är medräknat under prognosperioden. Bolagen inom Armadakoncernen har ett samhällsuppdrag och ska i första hand bidra till kommunens utveckling. De ska drivas långsiktigt hållbart, men är inte avsedda att ge vinst till kommunen. Eventuella överskott används främst till drift, underhåll och återinvesteringar. Därför räknar kommunen inte med någon avkastning från bolagen under den kommande tioårsperioden

Finansiella tillgångar

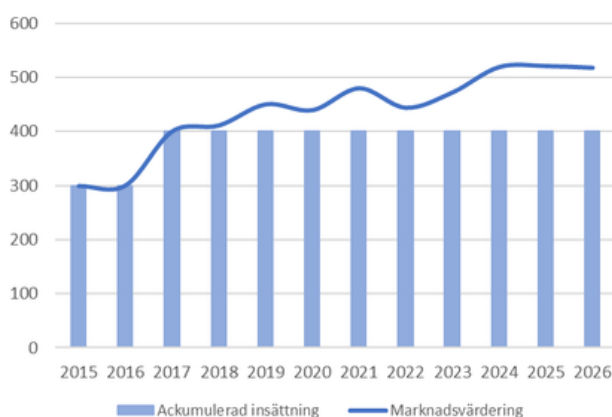
Kommunen har placerat medel i två olika portföljer, pension- respektive överlikviditetportföljen. De placerade medlen klassificeras som omsättningstillgångar och är kontinuerligt föremål för köp och försäljning. Kommunen har dessutom placerat medel i en kortsiktig likviditetsportfölj. Det är framförallt en räntebärande placering, som ger kommunen avkastning och samtidigt är möjlig att använda för att, vid behov, förstärka likviditeten. Placering av medel om 130 mnkr har gjorts enligt kommunens policy för förvaltning av pensionsmedel. Det övergripande målet i policyn för pensionsmedelsförvaltningen är att tillgångarna, på lång sikt, skall täcka kommunens pensionsåtagande. Avkastningsmålet för pensionsmedlen är en nominell avkastning om 5 procent per år givet en årlig inflation på 2 procent. Vid utgången av mars månad 2026 har tillgångarna i pensionsportföljen ett marknadsvärde om cirka 224 mnkr. Det innebär en värdeökning om cirka 36 mnkr (19 procent) under mandatperioden 2023–2026.

Diagram 22: Pensionsportfölj, i mnkr

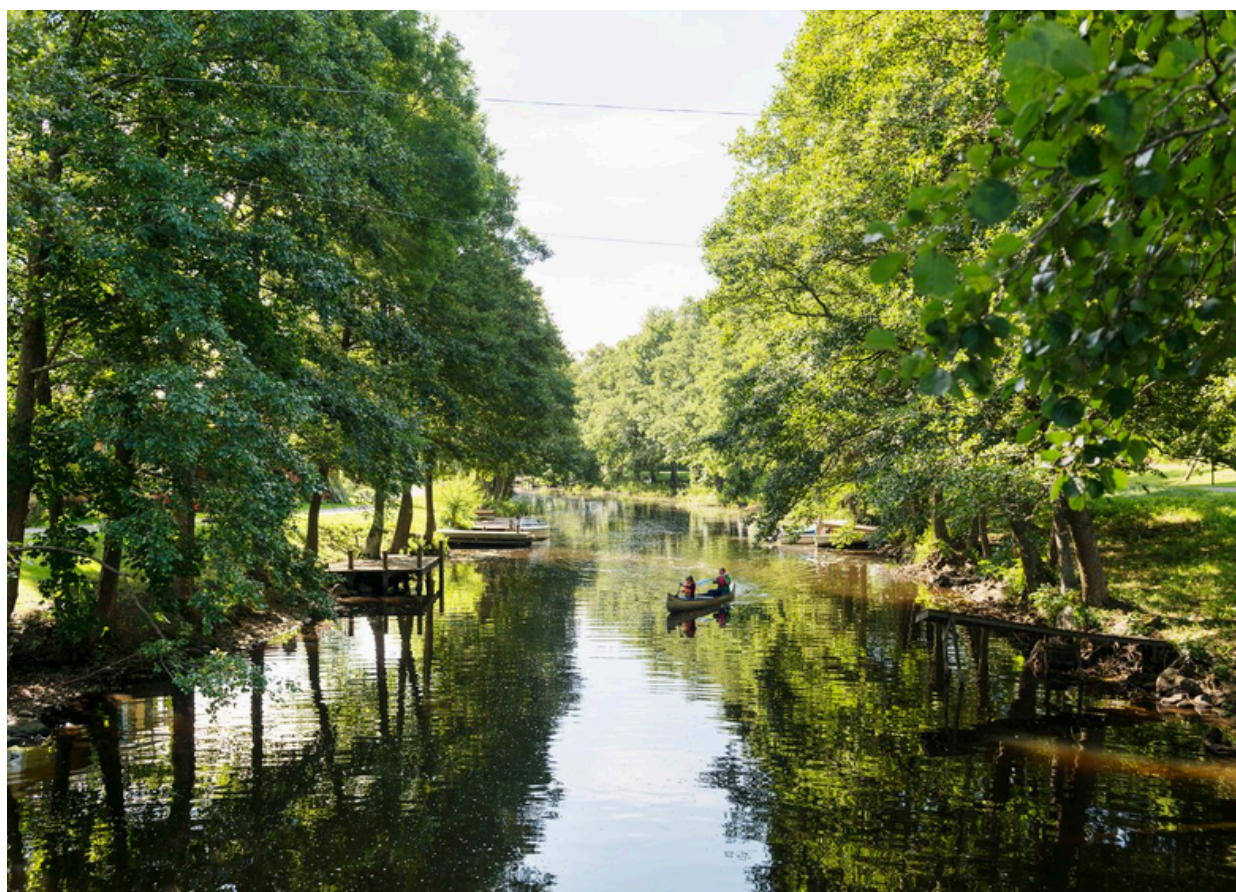

Placering av överlikviditet om 300 mnkr placerades 2014 och ytterligare 100 mnkr placerades under 2017 enligt Kommunfullmäktiges policy för överlikviditet. Avkastningsmålet för överlikviditetsförvaltningen är att erhålla en långsiktig nominell avkastning om 4 procent per år, givet en inflation på 2 procent per år. Vid utgången av mars månad 2026 har tillgångarna i överlikviditetsportföljen ett marknadsvärde om cirka 518 mnkr. Det motsvarar en värdeökning om cirka 74 mnkr (17 procent) under mandatperioden 2023–2026.

Diagram 23: Överlikviditetsportfölj

Förändringar inom respektive portfölj genomförs enligt förvaltarens bedömning och i linje med kommunens placeringspolicys och modell för förvaltning av portföljerna. Modellen är reaktiv, vilket innebär att när förutbestämda kriterier uppfylls sker en ned- eller uppviktning i en, av modellen, begränsad omfattning. I syfte att minska förlusterna vid kraftiga börsfall ska andelen riskfyllda tillgångar i kapitalförvaltningen styras dynamiskt med målsättningen att pensionsportföljen som mest kan falla 15 procent från den högsta nivån och överlikviditetsportföljen 10 procent som uppnåtts de senaste 24 månaderna. Det vill säga ett säkerhetsgolv på 85 procent respektive 90 procent av portföljernas högsta värde. Detta säkerställs genom att portföljerna marknadsvärderas löpande och risken för att gå under säkerhetsgolven beräknas löpande utifrån portföljens aktuella marknadsvärde, marginal till säkerhetsgolven samt aktuell marknadsrisk.

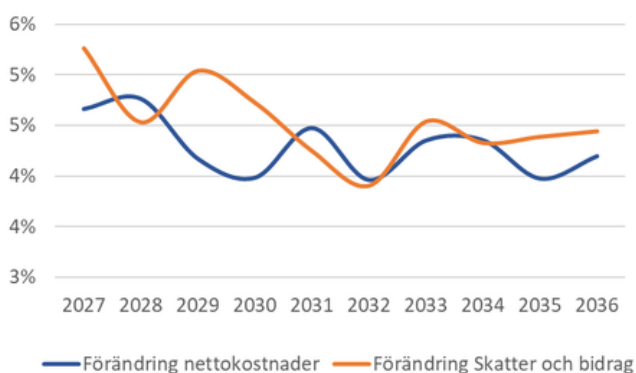
Resultatutveckling

Utgångspunkten för analysen är prognosen för 2026. De eventuellt negativa avvikelserna i nämndernas prognoser som uppstått under 2026 antas vara hanterade med åtgärdsplaner för att uppnå en budget i balans från 2027. I annat fall kommer framtida kostnadslägen ligga över den prognostiserade nivån.

I prognosen har hänsyn tagits till löne- och prisförändringar, full volymkompensation till nämnderna, samt avskrivningskostnader hänförliga till kommunens investeringsverksamhet, läs mer under avsnitt Kapitalkostnader. Effektivisering och politiska förstärkningar är inte beräknade i prognosen. Löne- och prisförändringar har beräknats och för perioden 2027 till 2029 har SKR:s prognoser använts för uppräknings av pris och lön. För åren 2030–2036 har inflationsmålet om 2 procent använts för prisuppräknings och ett genomsnittligt antagande om 3 procent för löneutvecklingen. Kommunens totala kostnader, inklusive prisutveckling och volymförändringar beräknas med en utveckling om i snitt cirka 4,3 procent per år, samtidigt förväntas intäkterna från skatter och bidrag öka något mer med i snitt 4,5 procent per år.

Prognosen visar att kommunens intäkter från skatter och bidrag i genomsnitt ökar något snabbare än kostnaderna. Det ger ett positivt utgångsläge och skapar utrymme för fortsatt verksamhet och nödvändiga prioriteringar, även om utvecklingen varierar mellan åren.

Diagram 24: Österåkers utveckling av nettokostnader samt skatter och bidrag, bruten axel

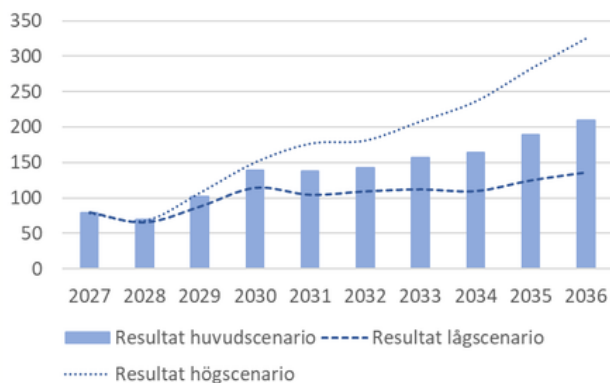

Positiva resultat är en central del av kravet på god ekonomisk hushållning och bidrar till att kommunen kan uppfylla kommunallagens balanskrav. Eventuella underskott ska återställas inom tre år, vilket förutsätter att kommunen har förmåga att generera överskott. Positiva resultat bidrar även till en rimlig fördelning av kostnader över tid. Genom att dagens kommuninvånare i större utsträckning finansierar den service och de investeringar som nyttjas idag minskar risken för att framtida generationer belastas med höga kostnader eller skatthöjningar. Diagram 25 nedan visar att kommunens resultat över tid utvecklas positivt och att kommunen fortsatt väntas ha en robust ekonomi.

I inledningen av prognosperioden är det framförallt 2028 som belastas av större volymökningar. För kommunen väntas dels exploateringsfinansierade anläggningar tas i drift och belasta verksamhetens driftkostnader genom ökade avskrivningskostnader, men det är framförallt inom äldreomsorgen som volymtillväxten väntas vara som högst under 2028 jämfört med resten av prognosperioden. Enligt nuvarande prognoser för pris- och löneutvecklingen är också 2028 det år där indexuppräknings ligger som högst, särskilt kopplat till inflationsantagande över 2 procent. Observera att nivå för politiska förstärkningar inte är beräknade i prognosen.

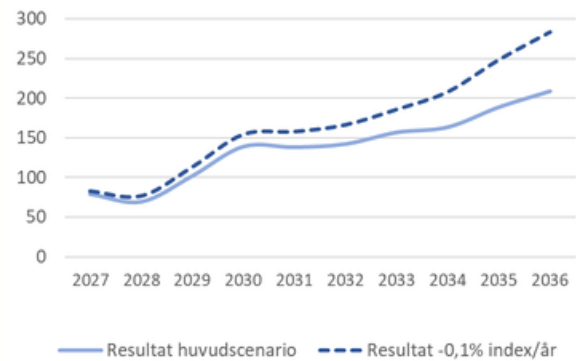
Skillnaden i resultatutvecklingen mellan hög- och lågsce­nariot beror framförallt på befolk­ningsutvecklingen. I lågsce­nariot blir ökningstakten av skatteintäkterna svagare, i kombination med att en stor del av kommunens kostnadsutveckling hänförs till volymer inom äldreomsorgen, en grupp som i liten utsträckning påverkas av flyttmönster. Högscenariot bygger på en större inflyttning vilket ökar skatteintäkterna men leder inte till lika stor utvecklingen av verksamhetens kostnader kopplat till volymer.

Diagram 25: Utveckling resultat, i mkr

Kommunens kostnader ökar normalt varje år genom olika indexuppräknin­gar där den vanligaste är generell indexuppräknin­g. Dessa uppräknin­gar bygger på varandra över tid – en kostnadsökning ett år blir utgångspunkt för nästa års ökning. Det uppstår en så kallad ränta på ränta effekt på kostnadssidan. Kommunens ambition är att ständigt effektivisera verksamheten och det är dessutom en förutsättning för att nämnderna ska kunna bedriva verksamheten med bibehållen eller förbättrad kvalitet. Samma ränta på ränta effekt uppstår vid effektiviseringar, när kommunen sänker kostnader eller arbetar mer effektivt ett år blir den lägre kostnadsnivån utgångspunkten för kommande år. Den reducerade kostnadsnivån ger alltså inte bara effekt ett enskilt år utan fortsätter att ge utrymme efterföljande år. Med återkommande effektiviseringar byggs effekten successivt på och skapar ett varaktigt ekonomiskt handlingsutrymme över tid. Diagram 26 nedan visar hur resultatnivån förändras över tid med endast 0,1 procent lägre indexuppräknin­g årligen av kommunens kostnader. Det ger politiken ökade möjligheter att prioritera satsningar i verksamheterna, stärka kvaliteten och möta framtida behov och kostnadstryck.

Diagram 26: Effektivisering, effekt över tid, i mkr

Är kommunens resultat över tid tillräckligt för att finansiera hela eller större delen av kommunens investeringar och reinvesteringarna, kommer utrymmet för verksamhetens kostnader förbli oförändrad. På så sätt kan resurser även fortsättningsvis användas för kommunens kärnverksamheter och kommunens förmåga att tillhandahålla service kan anses vara långsiktigt intakt. Detta mäts genom kommunens självfinansieringsgrad och visar hur stor del av kommunens investeringar som kan finansieras med egna medel, främst genom årets resultat och avskrivningar. En hög självfinansieringsgrad innebär att kommunen kan betala sina investeringar med egna medel och på så vis minska framtida behov av upplåning och därmed framtida räntekostnader. I Diagram 27 framgår att kommunen har en hållbar investeringsnivå. Samtliga prognosår beräknas summan av avskrivningar och årets resultat vara högre än summan för anslagsfinansierade investeringar, vilket betyder att kommunens investeringar är självfinansierade samtidigt som kommunen stärker sin finansiella ställning.

Diagram 27: Självfinansierade investeringar

Risker och osäkerhetsfaktorer

Vid framtagande av en långtidsprognos finns alltid osäkerhet i de antaganden som ligger till grund för beräkningarna. Den långsiktiga ekonomiska planeringen bygger på antaganden om pris- och löneutveckling, skatteunderlag, ränteläge, investeringsnivåer samt befolkningsutveckling. Små avvikelser i ett tidigt skede kan få stora effekter över tid eftersom förändringar ackumuleras och påverkar både intäkter och kostnader. Nedan beskrivs de mest väsentliga riskerna och osäkerhetsfaktorerna och hur de kan påverka kommunens ekonomi och möjligheten att nå uppsatta finansiella mål.

En grundläggande osäkerhet är att prognosen i huvudsak utgår från en jämn samhällsekonomisk utveckling. I praktiken påverkas kommunen av konjunktursvängningar, förändrat ränteläge, inflation, energipriser och geopolitisk oro. Ett svagare konjunkturläge än antaget kan dämpa skatteunderlagets utveckling och samtidigt öka efterfrågan på vissa kommunala insatser. Ett högre ränteläge eller en mer utdragen period med förhöjd inflation kan öka kostnaderna för både drift och investeringar.

En central osäkerhetsfaktor är befolkningsutvecklingen, som i stor utsträckning är kopplad till bostadsbyggandet. Prognosen bygger på nybyggnationsantaganden och tidplaner där osäkerheten ökar med längre tidshorisont. Förseningar i detaljplaner, överklaganden, förändrade marknadsförutsättningar eller svagare efterfrågan på bostäder kan innebära att inflyttning och därmed skatteintäkter blir lägre än beräknat. Samtidigt kan en högre byggtakt än planerat skapa ett snabbare kapacitets- och investeringsbehov.

Volymförändringar innebär i sig en risk eftersom stora delar av kommunens kostnader är relativt fasta på kort sikt. Om behovet av platser i exempelvis förskola, skola eller särskilt boende utvecklas annorlunda än prognosen finns risk för både tomkapacitet, vilket inte är kostnadseffektivt, och kapacitetsbrist som kan leda till dyra tillfälliga lösningar. Valfrihetssystem och en stor andel fristående utförare förstärker osäkerheten, eftersom kommunens egen kapacitetsplanering påverkas av invånarnas val och av privata aktörers etablering eller avveckling.

Kompetensförsörjningen är en av de viktigaste långsiktiga riskerna för kommunens kostnadsutveckling och kvalitet. Bristyrken inom utbildning, vård och omsorg samt delar av samhällsbyggnadsområdet kan leda till högre lönekostnader än antaget och svårigheter med att bemanna verksamheter i takt med volymökningar. Stora pensionsavgångar inom vissa verksamheter förstärker risken.

Kommunens ekonomi påverkas i hög grad av statliga beslut. En stor del av intäkterna utgörs av generella och riktade statsbidrag samt utfallet i utjämningsystemen. Statsbidrag är i regel inte indexerade, vilket innebär att den reala finansieringen kan urholkas om staten inte kompenserar kommunsektorn i takt med kostnadsutvecklingen. Prognosen bygger på antagandet att statsbidragen i praktiken räknas upp i takt med inflationen, men detta är en osäkerhetsfaktor och beror på statens ekonomiska utrymme och prioriteringar. Därtill kan förändringar i det kommunalekonomiska utjämningsystemet, inklusive LSS-utjämnningen, påverka kommunens nettoutfall. Eftersom kommande reformförslag och tidplaner inte är fullt kända är de inte beaktade i prognosen, men de kan få betydelse för kommunens långsiktiga intäktsnivåer.

Kommunkoncernen står inför mycket stora investeringar under perioden. Det innebär risker kopplade till ränteutveckling, byggkostnader, genomförandeförmåga och tidplaner. För VA-verksamheterna kan detta leda till betydande öknings av taxan över tid. Investeringsnivåerna och genomförandet av investerings- och exploateringsprojekt innebär flera risker. Projekt kan utgå, omprioriteras, bli dyrare än planerat eller förskjutas i tid på grund av exempelvis överklaganden, upphandlingsutfall, kapacitetsbrist hos leverantörer eller förändrade behov.

Kostnadsökningar påverkar både likviditet och framtida kapitalkostnader, och tidsförskjutningar kan ge effekter genom att avskrivningar och driftsättning inträffar tidigare eller senare än beräknat.

Det finns också osäkerhet kopplad till slutlig omfattning, komponentindelning och avskrivningstider, vilket sammantaget kan påverka nivå och fördelning av avskrivningskostnader över prognosperioden.

Pensionskostnaderna och pensionsskulden är delvis inflationskänsliga genom kopplingen till prisbasbeloppet och inkomstbasbeloppet, vilket kan ge fluktuationer mellan enskilda år och påverka de centrala kostnaderna. Därtill kan förändrade antaganden i beräkningar, exempelvis förändrade livslängdsantaganden, påverka kostnadsutvecklingen.

Kommunens placerade medel är exponerade för marknadsrisker. Svag avkastning eller större värdefall kan påverka kommunens finansiella ställning och i förlängningen det ekonomiska handlingsutrymme, även om prognosen av försiktighetsskäl inte räknar med finansiella intäkter från placeringarna. I tabell 4 visas exempel på hur förändringen av några väsentliga parametrar skulle påverka kommunens resultat.

Tabell 3: Faktors eventuella påverkan på kommunens resultat

Händelse	mnkr
Ändrad utdebitering, 1 kr	169
Effektivisering verks bruttokost 1 %	35
Förändrat skatteunderlag i riket, 1 %	25
Nettokostnadsförändring, 1 %	30
Förändrad befolkning, 100 invånare	6,4
Löneökning, 1 %	12
Förändrade ränta på lån (1 mdkr) 1 %	10
En miljard kr i statlig satsning till kommunerna	4,7
10 heltidstjänster	7

Sammanfattning och slutsats

Österåkers kommuns program för ekonomisk hållbarhet och den långsiktiga ekonomiska planeringen syftar till att skapa en stabil grund för kommunens utveckling under de kommande tio åren. Planeringen ska möjliggöra medvetna prioriteringar, hantera osäkerheter i omvärlden och säkerställa att kommunen kan möta en växande befolkning med bibehållen kvalitet i välfärden.

Sammanfattning

Stark tillväxt – men förändrad demografi

Kommunen står inför en fortsatt befolkningstillväxt, från cirka 50 000 invånare 2025 till omkring 58 000 år 2036. Tillväxten är dock mer dämpad i början av perioden och är i hög grad beroende av bostadsbyggandet. Inflyttning är den viktigaste drivkraften bakom befolkningsökningen, medan födelsenettot är lågt till följd av minskat barnafödande och en åldrande befolkning.

Samtidigt sker en tydlig demografisk förskjutning. De äldre åldersgrupperna ökar kraftigt, särskilt personer över 80 år. Detta innebär att den demografiska försörjningskvoten stiger, vilket ökar trycket på den yrkesverksamma delen av befolkningen. Utvecklingen är mer uttalad i Österåker än i riket, vilket förstärker kommunens utmaningar framöver.

Ökade behov av välfärdstjänster

Den förändrade befolkningsstrukturen får stor påverkan på kommunens verksamheter. Inom utbildning ökar behovet av förskoleplatser på sikt, medan det finns ett visst överskott av kapacitet inom grundskolan. Samtidigt förväntas efterfrågan på vuxenutbildning öka, både till följd av arbetsmarknadens behov och nya lagkrav.

Den största utmaningen finns inom äldreomsorgen. Antalet äldre, särskilt de allra äldsta, ökar kraftigt vilket leder till ett snabbt växande behov av både hemtjänst och särskilda boenden. Redan inom några år bedöms kapaciteten inom särskilt boende vara fullt utnyttjad, och till 2036 förväntas ett betydande underskott av platser uppstå om inga åtgärder vidtas.

Stora investeringsbehov och ökad skuldsättning

Befolkningstillväxten och samhällsutvecklingen medför omfattande investeringsbehov, både i kommunens egen verksamhet och inom kommunkoncernen. Särskilt stora investeringar planeras inom fastigheter, vatten- och avloppsinfrastruktur och beredskap. Projekt som nytt reningsverk och nytt vattenverk är avgörande för att möjliggöra fortsatt tillväxt.

Investeringarna innebär ökade kapitalkostnader och en växande skuldsättning inom koncernen. Skulden väntas öka fram till början av 2030-talet och därefter stabiliseras. Detta ställer krav på god finansiell styrning, prioriteringar och en balanserad utveckling av taxor och avgifter.

Ekonomiska förutsättningar och resultat

Kommunens ekonomi är i grunden stabil. Österåker har, utöver den lägsta kommunala skattesatsen i landet, en robust ekonomi med stark finansieringsförmåga. Skatteintäkterna, som utgör den största intäktskällan, förväntas öka med cirka 4,5 procent per år, vilket något överstiger kostnadsutvecklingen. Detta skapar förutsättningar för positiva resultat och god ekonomisk hushållning.

Positiva resultat är avgörande för att finansiera investeringar med egna medel, uppfylla balanskravet, fördela kostnader rättvist mellan generationer, samt skapa handlingsfrihet vid konjunktursvängningar.

Omvärld och osäkerheter

Den ekonomiska utvecklingen påverkas i hög grad av omvärldsfaktorer såsom konjunktur, inflation, räntor och geopolitisk oro. De senaste åren har präglats av lågkonjunktur och osäkerhet, men en gradvis återhämtning väntas framöver.

Kompetensförsörjning – en avgörande framtidsfråga

En av de största långsiktiga utmaningarna är kompetensförsörjningen. Brist på personal inom skola, vård och omsorg samt samhällsbyggnad riskerar att påverka både kostnader och kvalitet. Samtidigt ökar behoven kraftigt till följd av demografin.

Lösningen ligger inte enbart i nyrekrytering, utan i att behålla och utveckla befintlig personal, öka sysselsättningsgraden, förlänga arbetslivet, samt utveckla nya arbetssätt och använda teknik när det är möjligt.

Digitalisering och AI - möjligheter och krav på styrning

Digitalisering och AI är viktiga verktyg för att möta framtida krav på kvalitet, effektivitet och rättssäkerhet i kommunens verksamheter. Genom förbättrad datainsamling, analys och uppföljning kan kommunen fatta mer träffsäkra beslut och använda resurser mer effektivt. Automatisering och AI-baserade beslutsstöd har potential att både höja kvaliteten och effektivisera arbetssätt.

Samtidigt kräver digital utveckling mer än ny teknik. För att realisera nyttorna behövs förändrade arbetssätt, tydlig styrning och långsiktig kompetensuppbyggnad. Det finns även risker kopplade till kompetensbrist, personberoende lösningar och ökade kostnader för exempelvis system, licenser och informationssäkerhet.

För att digitalisering ska bidra till ekonomisk hållbarhet krävs därför ett helhetsperspektiv, där prioriteringar, finansiering och effektmål tydliggörs i en långsiktig planering.

Slutsatser

Sammanfattningsvis står Österåkers kommun inför en period av fortsatt tillväxt, men också ökande komplexitet och utmaningar. Den ekonomiska utvecklingen är i grunden positiv, men kräver aktiv styrning och långsiktiga prioriteringar.

De viktigaste slutsatserna är:

Demografin driver utvecklingen – en snabbt växande äldre befolkning ökar trycket på välfärden, särskilt inom äldreomsorgen.

Bostadsbyggandet är avgörande – det påverkar både befolkningstillväxt, skatteintäkter och behovet av investeringar.

Investeringstrycket är högt – stora satsningar krävs för att möta framtidens behov, vilket ökar skuldsättningen.

Ekonomin är stabil men känslig – positiva resultat ger goda förutsättningar, men beroendet av omvärlden är stort.

Kompetensförsörjning är en nyckelfråga – utan rätt kompetens riskerar både kvalitet och effektivitet att påverkas.

Effektivisering är nödvändig – små förbättringar över tid ger stort ekonomiskt handlingsutrymme.

För att möta framtiden behöver kommunen fortsätta arbeta strategiskt med ekonomisk hushållning, hållbara investeringar, kompetensförsörjning och ett tydligt invånarperspektiv. En stark och långsiktigt hållbar ekonomi är en förutsättning för att kunna leverera välfärd med hög kvalitet – både idag och i framtiden.

”

En stark och långsiktigt hållbar ekonomi är en förutsättning för att kunna leverera välfärd med hög kvalitet – både idag och i framtiden.

